Масса а мехкашкара пролетараш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО
свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областен комитета а Нохч-ГIалгIай АССР-а оргкомитета а орган

Шоатта 3 август 1957 шу

№ 11 (2126)

Мах 20 кеп.

ССКП обкомеи Нохч-ГIалгIай АССР-а оргкомитетеи

Керттера декхараш

Укх шера хьалхарча ах шера республикерча колхозаша хьаьяккха еррига а шура 39 процент лакхъяьй, хIаьта хIара фуражни Iаттагара 920 кгр яьккхай, е дIадахача шера цу хана хинначул 253 кгр. дукхагIа. Республикерча совхозашка ах шера хIара Iаттагара яьккхай 1.206 кгр шура, е дIадахача шера цу хана хинначул 151 кгр дукхагIа Лоам хьалхашкарча зона районашта юкъе тIех дика толамаш даьхад Хьалх-Мартан районерча колхозаша. ДIадахача шерах хьалхарча ах шера лаьрхIача цу районе хIанз хьаяьккха еррига а шура 69 процент лакхъяьй юкъера лаьрхIача хIара Iаттагара яьккхай 1.060 кгр шура (315 кгр. дукхагI, хIаьта ялх бетта бIаь гектар лаьттан тIара лаьрхIа 75 центнер шура). Районерча колхозаша шура кийчъяреи эцареи шера йола план 126 процент кхоачашъяьй.

Кхоачамболлаш кхоачашду шура яккхара социалистически декхараш Сунженски районерча колхозаша а.

Къилбаседерча зона районашта юкъе шура яккхар къаьстта лакхденнад Наурски районерча колхозий. Ялх бетта цар яьккхай хIара фуражни Iаттагара 942 кгр. (342 кгр соахкарчул дукхагI, ах шера йолча планах паччахьалкхенна шура дIалулга а йохкалга а 133 процент кхоачашдаьд.

Шура яккхара республикерча ерригача колхозашта юкъе хьалхар моттиг лоац Сунженски районерча Кирова цIерагI йолча колхозо. Цу колхозе йоккхаш йола еррига а шура лакхъяннай соахкарча шерaца лаьрхIача 56 процент, хIара фуражни Iаттагара яьккхай 1.446 кгр шура, е 460 кгр. соахкарчул дукхагI, хIаьта шера йолча планах паччахьалкхенна шура дIалулга йохкалга а 180 процент кхоачашъяьй.

Шура яккхара республикерча совхозашта юкъе тIех дика толамаш даьхад Наурски совхоза. Укхаза 6 бетта хIара фуражни Iаттагара 1.593 кгр. шура яьккхай, е 373 кгр. соахка цу хана хинначул дукхагI. Ах шера йола паччахьалкхенна шура дIаялара план 125 процент кхоачашъяьй.

100 гектар лаьттан тIара лаьрхIа шура яккхара хьокхамаш лакха хиларах, хIаьта паччахьалкхенна шура дIаялареи йохкареи шера йола план тIех кхоачашъярах ССКП обкома бюроси НГIАССР оргкомитетои дIа-юха тела ССКП обкомеи НГIАССР оргкомитетеи ЦIе байракх дIахьожаяьй Хьалх-Мартан района (ССКП РК секретарь нов. Васильков, райисполкома председатель нов. Шаповалов, МТС-а директор тов. Апапов).

ССКП обкомеи НГIАССР-а оргкомитетеи ЦIе байракх дIахьожаяьй Наурски совхоза а (директор нов. Худяков, парторганизацен секретарь нов. Цепин).

ССКП обкомеи НГIАССР-а оргкомитетеи ЦIе байракх йитай Сунженски районерча Кирова цIерагI йолча колхоза (колхоза председатель тов. Наумов, парторганизацен секретарь нов. Подколзин).

Хьалхале лелаечар толамаш дувцарца ССКП обкома бюроси НГIАССР-а Оргкомитетои цхьан дийцар республикерча дуккхача колхозашеи совхозашеи шура яккхара болх кхоачам боацаш лелабар а.

Иштта, Шалински районерча колхозаша еррига а шура яккхара гIулакх ялх бетта 27 процент мара лакхдаьдац, хIаьта июне цхьан Iаттагара яьккхай май бетта яьккхачул 19 кгр кIезигагI, июль бетта хьалхарчеи, шоллагIчеи итт дийнахьа шура йоккхалга лаьгIдаьд.

Июнь бетта хьахарча беттаца лаьрхIача хIара Iаттагара шура йоккхалга лаьгIдаьд Каргалинскийи, Курчалоевскийи Гудермесскийи, Малгобекскийи районашкарча колхозаша а. Хьалха дIаяхача хана санна лоха лел шура яккхара гIулакхаш лоамарча зона колхозашка а.

Шура яккхара декхараш кхоачашдац Грозненски молочни а Ермоловски а Горячеисточниковски а совхозаша.

Шура яккхара социалистически декхараш кхоачашдар во лелалга да партен дукхагI йолча райкомаши, райисполкомаши, юртабоахаман управленеси совхозий, управленеси колхозашкеи совхозашкеи мамогга шура дукхагI йоаккхалга лакхдара сатийна хилар. Дукхача колхозашкеи совхозашкеи вIашагIделла дац лагерно-стойлови доахан леладелга, хIаьта мошача баьца доакъараца шура тела доахан кхоабалга а Iалашдаьдац доаханна хан-ханахьа концентраташ а телаш.

ССКП цхьа йолча райкомаша лаьгIбаьб хьайбаш леладеча болхлошта юкъе лелабу политически болх, царна лекцеш, беседаш хан-ханнахьа ешац, дукхагI йолча совхозийи, колхозийи фермаш тIа социалистически яхьа итогаш елга а цIе вымпелаш хьалхале лелаеча доахандеттараштa дIателга а хан-ханнахьа леладац. Йоакхо яц доахан деттарий а доахан-доажорий а балхара гIулакх тоадарна, цудухьа дIаух цхьабола болхлой.

ССКП обкома бюроси НГIАССР-а Оргкомитетои юртабоахаман Управленеи (нн. Русин, Мельгунов), совхозий Управленеи (нов. Беленко), дуача хIаман трестои (нов. Корецкий, ССКП райкомаши, райисполкомаши МТС-а а совхоза а директораши, колхозий председателаши декхарийла баьб шура йоккхалгеи паччахьалкхенна дIалулгеи, къаьстта индивидуальни секторах. Мамогга лакхде дени бусеи ца хаддаш доахан доажаделгеи, детта доахан хьажкIишцеи, дIаювча баьцацеи, концентраташцеи, литр шурийна 150—200 грамм лоархIам болаш кхоабалгеи, хIаьта дийнахьа кхозза хий а мела деш МТФ коачам болаш доахандеттараши, хургболаш а.

ССКП обкома бюроси НГIАССР-а Оргкомитетои мегаргдоацаш лоархI цхьайолча колхозашеи совхозашеи бахьан доацаш выбраковка а еш доахан дохкалга,, хIаьта цунца еррига хьайоккха шура лаьгIлулга а. Партен райкомаши райисполкомаши декхарийла я совхозашкеи колхозашкеи доахан лорадарнеи бахьан доацаш доаханна выбраковка ярнеи, хIаьта хIара колхозеи совхозеи доахан дукхагI хилара йола план кхоачашъярнеи даим цунга хьожаш хилеи.

ССКП райкомашкеи, колхозийи, МТС-и, совхозийи хьалхарча партийни организацешшеи аьннад социалистически яхьа кулгал делга тоаде а, хIара итт дийнахь тIаийца декхараш кхоачашдара итогаш лархIа а, хьалхале лелаеча колхозийи, фермайи, къаьсттача шура йоккха доахан леладеча болхлой толамаш шерра дIадовзийта а.

Мехкдаьтто йоккха кIеж тохар

Уфа. 29 июля. (ТАСС). Башкире къилбаседе хьайийлай керда мехкдаьтта доалла моттиг — Ново - хозинское. «Башвостокнефтера з в е д к а» яхача треста мастера н. Барышева бригадас бурув техача № 324 йолча скважинага хьажача йоккха кIеж хийцай мехкдаьтта. Из лакхадебитни скважина яьккхай «Уфимец» яхача зIамгагабаритни станокаца.

Башкире укх шера хьайийлай из ялхлагIа керда мехкдаьтта дола моттиг.

СИЙЛЕН ДОСКА

Тиркайистерча ССКП райкомои райисполкомои хьаяларца Сийлен доска тIайоакх.

Надтеречни совхоз (директор нов. **Маринюк** парторганизацен секретарь нов. **Коновалов**, рабочкома председатель нов. **Макаев**, кертера зоотехник нов. Завадин), укх шера 29 июле силос чуйоллара план кхоачашъяьй (план 8.730 тонн, чуеллай 8.800 тонн).

* * *

ССКП райкомашеи райисполкомашеи хьабаларца республикан Сийлен доска тIабоах хьажкIишта силосовани еш лакха толамаш даьха хьалхле лелаю комбайнераш:

Борисенко П. Ф. — Грозненски МТС-а комбайнер, 142 гектар хьакхаьй, 1.789 тонн силос чуйоллилга Iалашдаьд, дийнахьара боарам цаI ах тIеххоачашбу.

Калмыков С. М. — Кировски МТС-а комбайнер, 95 га хьакхаьй, 1.000 тонн силос чуйоллилга Iалашдаьд, дийнахьара боарам 2,5 тIеххоачашбу.

Исаев И. С. — Кировски МТС-а, комбайнер 85 га хьакхаьй, 900 тонн силос чуйоллилга Iалашдаьд, дийнахьара боарам 2-за тIеххоачашбу.

Рудчинский А. М. — Карабулакски МТС-а комбайнер, 3 дийнахьа 48 га хьакхаьй, 703 тонн силос чуйоллилга Iалашдаьд, дийнахьара боарам 4-за тIеххоачашбу.

Бычков В. И. — Карабулакски МТС-а комбайнер, 3 дийнахьа 39 га хьакхаьй, 403 тонн силос чуйоллилга Iалашдаьд, дийнахьара боарам 3-за тIеххоачашбу.

Баркалов П. Ф. — Кировски МТС комбайнер, 90 га хьакхаьй, 1.000 тонн силос чуйоллилга Iалашдаьд, дийнахьара боарам цаI ах тIеххоачашбу.

Янов Н. И. — Орджоникидзевски МТС-а комбайнер. 42га хьакхаьй, 358 тонн силос чуйоллилга Iалашдаьд, дийнахьара боарам цаI ах тIеххоачашбу.

Редько В. Ф. — Орджоникидзевски МТС-а комбайнер, 5 дийнахьа 32 га хьакхаьй, 306 тонн силос чуйоллилга Iалашдаьд, дийнахьара боарам цаI ах тIеххоачашбу.

Кривцов Н. В. — Орджоникидзевски МТС-а комбайнер 72 га хьакхаьй, 648 тонн силос чуйоллилга Iалашдаьд, дийнахьара боарам шозза тIех кхоачашбу.

Горяченков А. И. — Грозненски МТС-а шофер, хIара денна 26 тонн силос дIахьо, боарам цаI ах тIеххоачашбу.

Лихман И. И. — Наурски МТС-а шофер, 9 дийнахьа 432 тонн силос дIаехьай.

ШОЛЛАГIА ДИ

Кагича наьхеи студентайи Дерриг дунен Москверча VI фестивала шоллагIа ди дар. Хьалхе сома яьлар столица цу Iуйрина. Цхьабакъда, бийса тIехьа яхачул тIехах мара йовнзар иллюминацен (тайп-тайпара бос бола) лампаш, сацанзар м а й д а н а ш к а р а сакъердамаш, хIаьта город юха а маьлха цIанаращца хьалгIеттар.

Шоай салоIа ха коллекцешка — филателиега йохийташ бараш В. И. Ленина цIерах йолча Библиотеке баьхкар Iуйрана 11 сахьат даьлча. Укхаза хьайиллаяр дунен тайп-тайпарча мехкий маркай йиъ бIаь стендаш йола дунен филателистически выставка. Масала, «Франция в марках» яхача стендаша дувц Парижски коммунах а нах Iаьдала духьал гIовттарах а долча турпалерча деноех. Гаьнарча Вьетнама мехках дувц цу мехкарча коллекцеш гулъяр дезача организацеша яххийтача коллекцеша. ЧIоагIа мах бола маркаш яхкийтай Финлянден а кхыча мехкий а фелателисташа.

Художественни фотографен дунен выставка хьайиллача цу дийнахь, фотографи езараша московски художникий выставкаш лоаттаю залаш хьалйизар. Цига дакъIа лоацаш ба дунен ткъаьиттех мехка викалащ. Жюри дошо, дото, медалаш тела фотографеш къестаде йолаеннай.

Фестивала программе лоархIам боллаш моттиг къеста еча дунен тIарча художникий конкурсашка дакъа лаца уйла йолаш ши эзар гарга къона артисташ ба. Селхан Iуйрийна Московски консерваторен союзай ЦIен Колонни залеи, хьаелар дездеш, конкурсаш хьайиллар.

Дунен дуккхача мехкашкара шоай говзал хьахьокха баьхкача кагийча хана цар говзал гойторг йолча доккхий толамаш дахар ловшдош а аьнна, Колонни зале конкурс хьаеллаш къамаьл дир фестивала Дунен комитета член волча Эктор дель Кампо Сильвас. Консерваторен йоккхача зале къамаьл дир демократически кагийча наьха Дерригдунен федерацен генеральни секретарь волча Жак Дени яхачо.

Селхан фестивале баьхкараш боккхача безамца хьийжар театрашка, концертни залашка, дилла даьча эстрадашка хьагойташ хиннача дукхача делегацей художественни творчествога. ГIоръяьнна национальни программа хьахьекхар вай советски ловзархоша. Национальни концерташ увттайир. Болгарен Египта, ГДР, Китаен, Югославен, Албанен, Инден, Венгрен, Чехословакен, Румынен артисташа. Эзараш хьажа нах тIаувзаш дунен мехкий концерташ хилар Пушкински Манежскии майданашка. Доазол дехьарча доттагIий уж концерташ чакхъяьлар къастта бIайхача дегчурча безама хьал оттарца.

Дукха дегчура дезаш вIаьшагIкхетараш хилар фестивала шоллагIча дийнахь. Масала, «Калибр» яхача завода болхлой болча хьоашалгIа хилар фински кагийча наьха делегацен викалаш, хIаьта «Каучук» яхача заводе — къона французски химикаш. Доазол дехьарча доттагIаша дукха къамаьлаш дир цу предприятей болхлошца а гIулакхерчарца а, болхлошеи викалашеи вIаьший дагалоацама совгIаташ (сувенир тийлар). Францен, кхыча мехкий а кагий нахи мехкарийи Москвен гонахьарча колхозашка хьажа баха хилар.

Журналиста Центральни ЦIагIа кагийча наьхеи студентайи Дерригдунен VI-ча фестивале Румынски Халкъа Республикан делегацес гулъяь пресс — конференци хилар.

Непала журналистий группа Н. С. Хрущевс тIаэцар

«Новое время» яхача журнала редакцес хьийха СССР-е баьхка ба непальски журналисташ: М. Р. Субеди — «Эверест ньюс» яхача газета керттера редактор, У. Р. Шастри — «Непал самаджар» яхача газета керттера редактор, М. Л. Шрештка — «Сомайя» яхача газета керттера редактор, М. Р. Упадхайя — «Самадне» яхача газета керттера редактор, Б. Ч. Гаутам — «Масал» яхача еженедельника керттерча редактора заместитель, К. П. Упадхайя — «Непал Пукар» яхача еженедельника керттера редактор, П. Б. Синг — «Непал басаса патрика» яхача газета керттера редактор.

Непала журналисташа ССКП ЦК Хьалхарча секретарага Н. С. Хрущевга хоам бир шоаш тIаэцар дехаш. 29-ча июле Н. С. Хруюевс непальски журнастисташ тIаийцар, царца къамаьл а дир.

ДоттагIала къамаьл деш Н. С. Хрущевс непальски журналистий хаттараштa жопаш тийлар.

Къамаьл деш хилар СССР-а МИД печата отдела заведующи вола Л. Ф. Ильичев, «Новое время» яхача журнала керттера редактор вола Л. А. Леонтьев а.

Советски Союзаи Афганистанаи доттагIлен митинг

30 июле Кремлерча Йоккхача двореце Советски Союзаи Афганистанаи юкъерча доттагIленна хетаяь митинг хилар.

СССР-а Лакхерча Совета заседаней зал Афганистанеи СССР-и байракхашца хозъяь я.

16 сахьати 30 миноти яьлча премьер — министра заместитель арахьарча гIулакхий министри вола Мухьаммед Наим а кхыбола афгански паччахьалкхен деятелаш а болаш президиуме тIаваьлар Афганистана паччахь Мухьаммед ЗахIир шах. Цу ханна президиуме тIабовл новкъостий: СССР-а Лакхерча Совета Президиума Председатель К. Е. Ворошилов, А. Б. Аристов, Н. А. Беляев, Л. И.Брежнев, Н. А. Булганин. Г. К. Жуков, О. В. Куусинен, М. А. Суслов, Е. А. Фурцева, Н. С. Хрущев, П. Н. Поспелов, А. Н. Косыгин.

Митинге хиннараша ура а латташ моаршал хеттар афгански халкъа викалашка а советски кулгалхошка а.

Хьалха деш дола кIеззига къамаьл даьчул тIехьах, къахьегамхой депутатий Московски городской Совета председатела Н. И. Бобровниковс митинг хьаел. Оркестро Афганистана паччахьа гимни Советски Союза паччахьалкхен гимни локх...

Трибуне ва СССР-а Iилмай Академен член-корреспондент С. П. Толстов.

— Тхо, дерригача советски адамащца цхьана, — йоах цо, — Сийлахь-йоккхача Октябрьски революцен хьалхарча денощка денз дуккхача шерашка хьеж ший паччахьалкхенна доал дара тIехьа къахьегам безача а майрача а афгански халкъо турпале лоаттабеча къовсамга, цу къовсаме цар дувлача толамаша гIад а дуг.

Афганий — советски доттагIал — вай паччахьалкхен арахьарча политикан лард латташ дола, ши шу хьалхах Азени Африкани мехкий конференце кхайкадаь дола социальни—политически тайп-тайпара йолча системай паччахьалкхенаш маьрша яха тарлургхиларах дола итташ долча шерашка техка, нийса гIулакх да. Цул тIехьах Москверча интеллигенцен цIерах чура афгански хьаьшашка дегачура моаршал хоатт Русакова цIерах йолча больницен кертерча лоро В. А. Кружковс.

Митинге бараша тIоараш тохарца тIаэц Афганистана паччахь.

— Со чIоагIа гIадваха ва,— йоах паччахьа Мухьаммед ЗахIир шаха, — сай укх хозача а исторически а йолча города Москвен викалашца цхьана вIашагI кхета йиш хиларах, Москве бахараша доттагIалца се тIа эцарах а, сайна уж накъа бахкарах а тIагIолла дийза царна баркал ала сай йиш йолаш. Эггар хьалха са безам ба афгански халкъо советски халкъага дайта доттагIлени цIенча дегацареи дола моаршал дIадала.

Шийггара доагIа доттагIлен моаршал а хьатта, Мухьаммед ЗахIир шаха дIахо йоах вай шин мехка юкъе латтача дикача лоалахой вIаьший лерхIаш хиларо сийрда доах Афганистанаи Советски Союзаи юкъе латтача гIулакхий истори. Уж гIулакхаш массаз а хиннад, халкъаштеи къамаштеи юкъерча гIулакхий хьоккхам телаш, доттагIленца а дог цIена хиларца диза долаш.

Афгански халкъ, ший традиценеи ше тешаш дараштеи тIехьа а латташ, дунен тIа мел долча халкъашца а къамашца а доттагIал хилар дезаш да, цо лерхI дерригача дунен тIа машар чIоагIбари зулам доацаш сатийна вахари,иштта дерригача адамий ираз Iалашдари доттагIленца отташ.

Со чIоагIа гIадваха ва, кIезигача хана советски латта гIолла айса го баккхарца дуваденна доккхий толамаш даьхача доттагIал долча тхой лолахахарча мехка — Советски Союза халкъаш хоастаде йиш йолаш.

СССР-а Лакхерча Совета Президиума Председатела К. Е. Ворошилова дош лу. Митинге бараша ура а латташ дIаьхденна тIоараш тох.

СССР-а Лакхерча Совета Президиума, Советски паччахьалкхен, митинге баьхкача Москвен къахьегамхой викалий а дерригача Советски халкъа а цIерах К. Е. Ворошиловс моаршал хоат Афганистана паччахьага цун Возалле Мухьаммед ЗахIир шахага.

— Вай чIоагIа лоархIаш бола афгански хьаьший вайцига бхакар—вай паччахьалкхенашта юкъе кхы чIоагIах чIоагIлуш лттача доттагIлен тешал ду бакъдар да. Са къаьстта дог деладу советски афгански доттагIлен лардаш Малхбоален халкъаш империалистий лоала кIалхара мукъа даха, цар шоай лоIамах, кортамукъа национальни дегIадар, массадолча къамий цхьатарра бокъонаш хилар бахьан ца хаддаш къийсача сийлахь - воккхача Ленина ехка хиларах.

Сийлахь-воккха Ленин керте латташ йолча къонача советски республикас Афгански суверенни паччахьалкхе хьа махилленгехь из ший лоIамах йола, паччахьалкхе хилар могадир, цхьатарра бокъонаш йолаш, вIаьший шойла лерхIаш, доттагIлен гIулакхаш цунца дIа а доладир.

Уж гIулакхаш чIоагIделар, Афганистана исторенчухь эггар хьалхах Афганистана ший йизза бокъо а йолаш, 1921-ча шера 28 феврале Советски Россеней Афганистанаи юкъерча доттагIалах яьча договораца.

К. Е. Ворошиловс дIахо йоах Советски Союзаи Афганистанаи доттагIал дIахо дегIадера 1931 шера 24 июле оттаьча нейтралитетахи вIаьши тIом берг ца хиларахи йолча договораца. 1955-ча шера СССР-а министрий совета председатель Н. А. Булганина СССР-а лакхерча Совета Президиума член Н. С. Хрущева Афганистане бахача хана цу исторически договора ха дIахо итт шера кхы а йIаьхйир. Йизза цхьатарра бокъонаши доттагIали дола Советски Союзаи Афганистанаи юкъера гIулакхаш империалистически колонизатораша бокъонаш а кортамукъал а ца хулийташ лаьттача Малхбоален дерригача мехкашта хьоакхам телаш да дуккхача хана денз.

В. И. Ленина 35 шу хьалхах, чIоагIа нийса аьлар колониализман система йоханза яргйоацаш хиларах укх дешащца: «ХIаьта дунен исторенчухь кхоанара ди хургда империализмо низ — Iодкъам беш тоIадаь доахка халкъаш сомадаьнна хьалгIовттарг дола, уж мукъа довла хала тIом болалургбоа ди». Из ха ена хьакхаьчай, вай тешаш да Азени Африкани мехкаша шоаш мукъа довла шерра боаржабаь, хоадам боллаш, коталонаш йоаха къовсам лоттабеш хиларах, Советски наьха цIерах ше даьча къамаьлаца К. Е. Ворошиловс аьлар Азени Африкани мехкашка мел эша таронаш я лаккха дегIаяхка паччахьалкхенаш а хинна дIаовтта.

Цул тIехьах К. Е. Ворошиловс белгалдир Советски Союзаи Афганистанаи йизза хьалкхоаб ООН-а устава тIа язъяь йола ВIаьшагIкхиттача Къамий Организацен принципаш. Шинна мехка иштта хьалкхоаб Азени Африкани Бундунгски конференцен принципаш а. Советски Союз а Афганистан а массадолча халкъашца машари доттагIали хилар ловш я. Вай мехкаш латт герз дIадаккхара, атомни а водородни а герз дIадаккхара, цу герза тохкамаш дар дIадахара тIехьа. Советски Союз а Афганистан а духьал я колониализман массайолча формашта, халкъаш кхерамах лорадара а машара а кхерам тIатоссаш йола тIема агрессен блокаш Iоехкаш хилара.

СССР-а лакхерча Совета Президиума, Советски паччахьалкхен, СССР-а халкъан цIерах К. Е. Ворошиловс йоах промышленносте, юртбоахаме, культуре шийна Iомаенна говзал Афганистанаца екъара йола, Афганистана тийшаьболх бергбоаца, тешаме доттагIа, дика лоалахо я Советски Союз.

Ше къамаьл дaь йисте воалаш митинге бараша дуIа хьайча санна деттача тIоарашца К. Е. Ворошиловс Советски Союза халкъашкара дIайха моаршал лу машар безача афгански халкъа, прогрессе ше дIахьоча новкъа а ший мехка деш дола доал чIоагIдара тIехьа а Афганистана толамаш дахар а лов.

Шерагара — шерга машара гIулакх лакхдеш, чIоагIлуш латтача советски-афгански доттагIлен йоккха демонстраци яр митинг.

(ТАСС).

Ленинград. «Электрик» яхача заводе тамаше конструкци йола ши машин вIашагIъелла йоалаш латт. Уж лаьрхIа я йоккха диаметр йола йIаьха аьшка хIамаш вIашагIхоттара. Уж хIамаш тоIаеш пневматически оатхалаш йоахк кердача машинех.

Сурта тIа: Слесараш—сборщикаш В. А. Костенич (аьттехьа), Д. А. Курютин керда машин вIашагIйоллаш боахк.

В. Федосеева сурт.

Рязань. Халкъан демократен мехкий заказаш кхоачашду еза — йоккхача кузнечно-прессовой завода коллективо.

ЧIоагIа хоатташ а лоархIаш а я цу предприяте хьаеш йола холодновысадочни автоматаш «АУ23» тип йола, фенташ хьаеча моттиге лелаеш йола. Цу типа йола автоматий парти йохтарг йолаш я Чехословацски Республике.

Массехк станок тIехьара тохкамаш деш я. Чехословаки заказаш кхоачашдеш ба заводе дикагI бола болхлой.

Сурта тIа. Зубофрезеровщик вола Владимир Борзев

А. Князева сурт.

Куйбышев. Ленина орден лелаеча 4-ча паччахьалкхен подшипникови заводе шарикови цеха слесараша К. Иевлевси шарикаш шаьръеш керда говзал араяьккхай. Хьалха лелаеш хиннача концентрически харшаш долаш йолча дискай метта Архимеда спираль я хIанз.

Кердача шарикаш шаьръеча говзала пайда эцарах балха овсарал лакхаяьнний.

Сурта тIа: Г. Коньшин кердача шарикаш шаьръеча оатхала юххе.

А. Брянова сурт.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революцен 40 шу дизарга

Машар бахьан лоаттабу къовсам советски арахьарча политикан байракх я

Адамий исторенчуьх керда зама хьайилла, капитала лоала кIалхара воккха зама хьайилла, Сийлахь—йоккха Октябрьски социалистически революци чаккхъялар къахьегама нах бух боацача гIайгIанчу а Iазапе а оттабаьбола дунен империалистически хьалхара тIом латтача хана. Цудухьа революцес хьаяь йолча советски паччахьалкхено ше хьоча наькъа кертера декхар лоархIар тIом соцабар.

ХIанз массане бакъдаь даьннад, вай мехка советски Iаьдал доаллашехь а машарах йола идея араялар. Укхаза со ала гIерт советски паччахьалкхен арахьарча политиках йолча хьалхарча актах — дерригача дунен тIарча къахьегамхой империалистически тIом дIабаккхара чIоагIа раьза йола уйла шийнчуьх йолча 1917-ча шера 8 ноябре арадаьккхача ленински декретах. Ший декрета тIа советски паччахьалкхено империалистически тIом хоарцон тIом хилар дIадовзийтар, низ а Iодкъам а бергбоаца, низ бараша низ боацараш лоал увтабергбоаца, аннексеши контребуцеши йоаца, демократически. нийсхо йола машар оттабелга дувцар цо.

Котъяьннача Октябрьски социалистически революцес араьккхача бизза болча демократически машарах йолча йоаржжаьча программа тIа дувцар зIамгача а доккхача а, дегIадаьхкача а, тIехьадисаьча а—дерригача халкъий суверенни бокъонаш Iалашъяр, цар кортамукъал а хьашташ а лорадар. ТIом беча мехкий паччахьалкхенаша машарах йола советски предложенеш жоп ца луш йита йоллашехь а, машарах йола идеяш наьха кхетамчу ювлар, тIом соцабара болам шерлора, империалисташ тIом соцабар сих ца дича баргбоацача баьхабар. Дерригa дуне бакъдолчоа хьалхашка латтар: Iалаьмате боккхача мехка —Россе масса-йолча йоккхача а зIамгача а паччахьалкхенашта кхерам ца хилар бахьан, халкъашта юкъе машар оттабар бахьан гуччахьа къовсам лоаттабеш йола паччахьалкхе хьахилар. Машарах долча декрето хиланза даргдоацаш лерхIаш дар Россен паччахьа а временни правительствос а кхыча империалистически мехкашца къайлагIеи иштта кхыча паччахьалкхенаша шоайла вIаьшийи яь хинна договораш, кепа цеха ара а яьха, нахага йовзийтар. Россех дувзаденна дола уж документаш ара дахаро дерригача халкъашта гучаяьхар тIемах йола империалистий уйлаш, цу декрето шердир тIема духьал барий низаш. Советски мохки цун арахьара политикеи хьахиларо империалистий гIаьр уйлашта кхерам тIатессар. Цудухьа, массадолча халкъашца доттагIал долаш яха безам болча, ше хьахиннача дийнахьа денз хьа машара идея кхайкаяьча советски паччахьалкхен герз бе а делла ший вахар, ший кортамукъал, ший гIулакхаш ше къестадергдола бокъо лорае отта йийзар. Массанена а ховш да интервенташ бохабар а уж ца боалаш тIехьашка балар а. Вахар машаре дегIадара ха хьэттар, лаьттан букъа тIа социалистически мохк чIоагIбелар. «...Вай, — йоахар 1920-ча шера ноябрь бетта В. И. Ленина, — тIемца хьаяьхар воашта капиталистически паччахьалкхенашта уллув даха йиш йола таронаш» (Ленин В. И., Соч. т. 31, 384 оагI). Юххьенце а советски Россе машар бахьан хаьдда лелабу къовсам вай мехка низ ца хиларах меллуш бацар, из дар Сийлахь—йоккха Октябрьски революци кIоаргга къахетаме хилар.

1919-ча шера декабрь бетта советий Ерригсоюзан VII-ча съезде тIаийцача резолюцен тIа яздора: «Российски Социалистически федеративни советски Республиканна лов масса долча халкъашца машаре вахар, ший дерригa низаш тIа а дахийтад мехкачуьх гIишлонаш хьалъяра, производство, транспорт, юкъара управлени советски лардаца тоаяра». Советий съездо ВЦИК-ана а Совнаркома а тIадиллар «ца хаддаш машара политика дIа а хьош, цун толамаш хург мел дола гIулакхаш леладелга».

ХIама ца эшшаш капиталистически паччахьалкхений Iаьдала керте латтача берриганеша а массанахьа духьаленаш ешшехь а, ше хьахиннача шера денз Советски правительствос цахаддаш, новкъара ца йолаш къувс мехкашта юкъера гIулакхаш машаре тоадалара тIехьа. Цу тIа гIолла Советски паччахьалкхено хадданза дIаккхуьх кхыча мехкашцара ший гIулакхаш тайп-тайпара систем ех латта паччахьалкхенаш машаре яха тарлургхиларах йолча политикан принципаца. 1930-ча шера 25 июле кхыча мехкарча печатан корреспонденташка еннача доазол дехьарча гIулакхий Халкъа Комиссариата заявлене тIа йоахар: «Дунен ялх даькъах пхи дакъа лоацаш дола капиталистически мехкаш гонахьа а дадаш, хьалъе йолаяьй оаха тхой мехка социализм». Из бакъдар тхо дIадоккхалург долаш дац, е из дIадаккха а гIертац тхо, цудухьа оаха лех шинна а социальни системай машаре яха таро луш дола наькъаш».

Советски Союзо ца хаддаш машари халкъаш кхерам болаш дахара бахьан лоаттабеча къовсамо мехкашта юкъе латта цатоамий кхохкам кIаьдбу. Советски Союза арахьарча политико агресси езарий политикан лардаш йохаю. Дуккха бола буржуазен мехкий деятелаш кхетаде баьннаб Советски Союз ца лерхIаш хилар пайдане доацалга, тайп-тайпарча социальни системай маьрша яхар мехкашта юкъера гIулакхаш тоадарна эггара диках дар да. Уж деятелаш тай-тайпара уйла йолаш бар советски союзах, цхьабакъда, вай мехкаца барт хилар дезаш бар уж, шу гIулакхо боккха лоархIам бир машар чIоагIбарна.

1932-ча шера Советски Союзе хьоашалгIа баьхкабар Туркий мехка министрий совета председатель Исмет - пашаи Туркий мехка арахьарча гIулакхий министр Теффик Рюштюбеи. ТАСС-ас цу хьакъехьа баьча специальни хоама тIа йоахар: кхотабенна цхьа барт-цхьоагIо йолаш хилар дIаяхача хана а шинна мехка шийха пайда боалаш хиннад, мехкашта юкъе отташ латтача хьалаша а, машарах долча дерригьюкъарча хьашташа санна, хьагойт из барт-цхьоагIо лораярал совх, ма хулла шеръе езалга.

1933-ча шера октябрь бетта США-н президента Рузвельта цIерах СССР-а ЦИК-а председатела М. И. Калинина ше яздьчун тIа дIадаккханза даргдоацаш да йоахар: «ВIаьшагIкхийттача Штатий 125 миллион болча нахаи Россен 160 миллион болча нахаи юкъе хIанз латта вIаьштIехьа доаца гIулакхаш дIадаха деза». «Хала хета дезаш да — яздора Рузвельта — бIаь шу совх вIаьший шоайла доттагIал долаш даьха уж доккха ши халкъ, хIанз шоайла гIулакх доацаш, хаьда дахаш хилар. Из ишта вIаьштIехьа доаца хьал оттадаь дола халахетараш цIенхоштта дале а сона хетачох, дIадоахалурдоацаш-м дац уж; доккхача шин халкъа юкъера уж телхараш дIадоахалургда гуччахь вIаьший а дувцаш».

Германе Iаьдала керта фашисташ оттарцаи японски милитаризман агрессивни акташцаи бувзабенна тIема кхерам эттача дIадахача цу шерашка, Советски Союзо кхерамах юкъара лоравалара бизза къовсам болабир, Къамий Лиген членал а яха, машар чIоагIбараи халкъаш кхерамах лорадараи тIехьара къовсам дIаболабир. Иштта йола советски мехка политика гитлеровски агрессен кхерама духьал лоаттабеча къовсама хиланза яргйоацалга кхетадора буржуазни мехкий дуккхача паччахьалкхени деятелаша. 1939-ча шера февраль бетта английски либеральни партен лидера Арчибальд Синклера белгал доахар: «Росси дика лоалахо а я, Къамий Лиген члена декхараш кхоачаш деш а я. Нагахь санна вай тIема юкъе долхе, цунгара новкъостал а эшарг да вайна... Росси хиланза яргйоацаш я къамий доттагIал хиларна».

Дунен тIа шозлагIа тIом болабара духьал шийна ма могга къувсар вай мехко. Иштта къувсашехь а, тIом болабенначул тIехьах, вай мехко ший мел дола низаш оарцагIа даьхар агрессораш бохабара. Цу хана Советски Союза арахьара политика фашизманна духьал къовсам лоаттабарна дунен тIа мел дола низаш вIаьшагIа тохаш яр. Советски Союза арахьара политика кертера дакъа лоацаш яр тIом мел лаьттача шерашка фашистски паччахьалкхенех цхьаккха паччахьалкхе дIакхетаргйоацаш, Советски Союзо кертера моттиг а лоацаш хинна, антигитлеровски коалицен низ керд-керда паччахьалкхенаш, цу коалицена хьатIа увзаш, цох хьеаттарца, лакх а беш леладаьча гIулакха юкъе. Советски Союзо тIом лаьттача шерашка тIом дIабаьнначул тIехьах хала безача демократически машара тIехьа цахаддаш лоаттабаьча къовсамо чIоагIа лоархIамера моттиг дIалоацар. 1941-ча шера 24 сентябре Лондоне союзникий хиннача конференце тIаицача деклорацетIа Советски паччахьалкхено дIакхайкадора: «ХIара халкъ ший паччахьалкхен а ший мехка лаьттан а да хилар, шийна дезза Iаьдал ший мехка оттаде бокъо хилар, мехка управленен шийна езза форма оттаяр санна дола мохк экономически а културни а дегIабарна хиланца даргдоаца гIулакхаш деза Советски Союза».

Дунен шозлагIа хинна тIом латтача ахана сийрдда йовзаш, кога тIехьа ког ловзаш нийса дIахьош хинна Советски Союза арахьара политика чIоагIа лоархIаме хилар мехкашта юкъе латта гIулакхаш тоадарна. Машари халкъ кхерамах лорадари хьалкхоабаш вай хилар массаз а лакха лаьттад, из бакъданза балац буржуазни дунен дуккха бола цIи хезаь деятелаш а. 1941-ча шера ноябрь бетта цу хана хиннача Англен арахьарча гIулакхий министра Идена йоахар: «Со верриг теш Советски Союз бакълуш хиларах, иштта теш со СССР-аи Англенеи юкъе халкъашта юкъерча политиках тайп-тайпара уйлаш хила бахьан доацаш хиларах а. Со тешар цох 1935-ча шера а, из бакъ а дир 1941-ча шеро, иштта бакъдергда из тIехьа тIа йоатIача хано а».

ШозлагIа хиннача дунен тIем тIа фашистски агрессораш эшабаь боллашехь а, дерригa адамаш юха а кердача тIема тIаоагабалара хьалхашка эттар. Из дашха йиш йолаш да США-е Iаьдала доал дераш американски доал дунен тIа отто гIертарца. 1945-ча шера декабрь беттехь а США-н президент Трумэна яздора: «Вай яькхача коталоно дуненна доалдара декхара мухь тIатессаб вайна» яхаш. Цу хана денз ВIаьшагIа-Кхийттача Штаташа «дуненна доал дар» бедоллара тIехьа лоаттабу шоай къовсам юхаэзабац, цу тIа гIолла йолайир цар «шийлача тIема» политика, «низаца кхераве гIертара» политика. Дукхача капиталистически паччахьалкхений деятелаша хьал а кхоабаш, тIема агрессивни блокаш е, сихдаь герзаш де, царца атомни герзаш а деш, йолаелар США, цунца кердача тIема кхерам тIа а тоссаш.

Иштта хьал эттача а Советски правительствос сацийтанзар машари халкъаш кхерамах лорадарахи йола ший политика; из политика кхычIоагIах эйийр цо. Корее, Индокитае лаьтта агресси соцаярна шийна могар деш, ший мехка ше кулгал дарна тIехь къувсаш болча ХIиндий мехка, Индонезеи, кхы долча мехкийа бокъонаш лоратеш, империализман низ — Iоадкъама кIалхара даьннача халкъашта гIо—новкъостал деш, зIамгача а низбоацача а халкъий бокъонаш лораеш, герз хьадара а тIема блокаш яхкара а духьал латташ, дерригача халкъашца доттагIали барт болаши долча вахара политика дIа а хьош, социалистически системан паччахьалкхенашца дола бувзамаши доттагIали чIоагI а деш, массайолча кхыча паччахьалкхенашца доттагIал тоссаш, из доттагIал шердеш, вай даьхено хьаллоаттаду халкъашта эггар дезах, эггар лоархIаш дола гIулакх-машар.

Цунца Советски паччахьалкхено машари халкъаш кхерамах лорадари бахьан лоаттабеча къовсаман хIара этапе наха лерхIараштa деза жоп тела, царна йовзаш, гарга йола хаьдда программа лоаттайср. Партен ХХ-ча съездана ССКП ЦК-ас яьча отчетни доклада тIа из вай хинарча этапан программа иштта оттаяьр: «Европа кхерамах цхьана вIашагIкхийтта лораяр, Ази кхерамах цхьана вIаьшагIкхийтта лораяр, герз дIадаккхар—уж кхо дош кхоачаш дар да чIоагIача а бIаьхбенна дIахьоча а машара лард йолла йиш яр. Вай мехка ерригa арахьарча политикан наькъаш нийса лоархIаш да масса йолча социалистически лагеро а берригача дунен машар безача низо а. Дунен тIа хьахиннай Iаламате йоакха машара зона. Цу чуйоагIа социалистически а социалистически йоацаш а Европени Азени машар безаш йола паччахьалкхенаш. Цу зоне вах цаI ах миллиардага дIакхоаччаш саг, дунен тIа бахача нахах аханел дукхах нах. Уж духьал баьннаб тIом сихбара гIулакха, «низаца кхерабе гIертача» политиканна, «шийлача тIема». агресивни блокашта Ядерни герзаштеи уж кхувсаш царга хьежараи, вай мохк духьал латтар хьалкхоаб дунен тIа мел долча халкъаша.

Советски арахьарча политикан тIемадухьалара боккха лоархIам белгал а беш, 1957-ча шера 26 июне хиннача Ерригкитайски собранен халкъа викалий сессе нов. Чжоу Энлайс дийцар: Дунен юкъера чIоагIа лоархIам болча проблемайх лаьца Советски Союзо дIадахача шера оттаьча предложенес новкъостал даьд наха юкъера кхераме гIулакх мелдара, масала, тIема гIирс лохбарах, дукха нах хIалак беш дола герзаш дIадахарах, ядерни герзаш тохкалга соцадарах кхыча мехкашкара тIема базаш дIаяхарах, йоккхача паччахьалкхений кертера нах вIашагIкхетарах, иштта кхы дараш а.

ССКП ЦК Пленумо чIоагIа лоархIам болаш оагIув хьаллаьцаб вай мехко машар, халкъаш кхерамах лорадеи бахьан лоаттабеча къовсама Партена духьалара Маленкова, Кагановича, Молотова, царех дIакхийттача Шепилова группа гучаяккхарахи вай ерригача парте а наьха а цхьа уйла йолаш из харцахь лархIарахи доккха гIо дергда ХХ съезда исторически решенеш чаккхъяхара, хIана аьлча цхьаццa бахьанашца уж юха увзаш бола низ юстарбаьккхаб. 6-ча июле, Ленинграде хиннача митинге Н. С. Хрущевс къамаьл деш дийцад. «Коммунистически партеси советски паччахьалкхенои арахьара ленински политика мел ца йолийташ лелаергъя, тайп-тайпара общественни лоаттамаш дола системаш машаре яхаргйола, наха юкъе машар хургбола политика, вай низ болаш йола социалистически лагер чIоагIъеш йола политика.

Вай кхы а чIоагIах тIагIертта леладеш хургда пачахьалкхенашта юкъера совсаденна гIулакхаш дIадаха, царна юкъе тешам отталга, маьхашдареи культуран бувзамаш леладари. Наха машарцеи безамцеи шоайла бахара гIулакхашта духьалара хIамаш дIадаха.

Цу хIаманца нов. Хрушевс хьагойттача тайпара, вай гучабоахаргба уж берригa машара гIулакхаш дохораш, «шийла тIом» дIабаккха безам боацараш, тIема заказех бIаьхий хулараш, цудухьа къовсам лоттабу тIема кечам белга соцада.

Дерригача дунен къахьегама наха гуш да Советски Союз тешам боллаш чIоагIа машара, прогрессан гIулакха, тIехьакъовсам лоатабеш хилар. Вай мехка арахьара политика юххьера денз юхе кхачалца беркате долча цу гIулакхага этта латт.

С. СУРАТ,
исторен Iилмай кандидат.

ЦIЕНОШ ХЬАЛДЕЛГА ТIЕХЬАДАХА ЙИШЪЯЦ

Шоай мехка цIа а баьхка цIенош де болабеннача къахьегамхошта паччахьалкхено деш дола гIо ханнахьа царга дIакхачийта деза

ЦIенош делга сихде

Укх шера Казахстанереи Киргизереи цIа а баьхка ТIехьа-Мартан районе 3.700 совх дезал баха хайшаб. Царех дукхах бараш района колхозашка балхаш деш ба. Балха юкъе дика дакъа лацарца лакхарча балха овсаралца баркал оал цар партена а правительствона а шоай республика юха оттаяра, хIаьта тIехьагI тIайоагIача хана шоашта хьалхишка латта балха декхараш кхы а дикагI кхоачашдарна тIалоацамаш а ду.

Дика балхаш дарца белгалбаьннаб Ворошилова цIерах йолча колхозе конюх вола Мальтаев Салауддин, колхоза бешлелорхо вола Дитаев. Цо хIара бетта 75—80 къахьегама ди доаккх. Иштта дика болх беш ба Гадаевар дезал а. Цхьан бетта 200 къахьегама ди даьккхад цар.

Цу колхозе болх беш я Сурова керте а йолаш шийна чу 15 йоI йоагIаш йола звено. Цу звенос гIулакх деш 40 гектар хьажкIиш я. Цар гIулакх деш йола хьажкIаш дика хьийкъа хиларо хьагойт цар болх во ца баь хилар. Къаьстта дика болх барца белгал баьннаб цу звеноцара нохчий мехкарий Хазбулатова Хадии Зареи, Адаева Роза, Расуева Марем.

Ворошилова цIерах йолча колхозе дика балхаш деш ба Ижажов Сулим а цун сесаг Жаладат а. Дика къахьегарца цар цхьан бетта 130 къахьегама ди даьккхар.

Дика тоалуш латт Юсупов Муса кертеа волаш 3.500 устагIа чубоагIаш йола жен ферма. Цу ферма жа дика тоаденна а лаккхара тха лургдолаш а да. Барта болх барца жен Iалашо дика ю цу фермерча жаккхабархочо нохчочо Эльмурзаев Юсупа, дагестанца Мусаев Хьасана.

Ший колхозе болх беш болча нохчий а гIалгIай а къахьегамхошта чIоагIа раьза я колхоза правлени. Бакъда из иштта дале а Iалаьмате чIоагIа ледара латт районе цIабаьхкхача нохчаштеи гIалгIаштеи цIенош дара гIулакх.

— Мишта латт нохч-гIалгIай къахьегамхошта чу Iе цIенош дара гIулакх? — аьнна оаха шийга даьча хаттара, Ворошилова цIерах йолча колхоза председатела н. Глуховскес йоах:

— 1000 кубаметр цIенош деш болчарна хьу яла езача метте, оаха хIанзолца дIаенни 350 кубометр, хIаьта царех цIенош деча тIаззар 120 кубометр мара а яц.

ЧIоагIа во латт цIенош дечарна транспортаца новкъостал дара гIулакх. 21-ча июле колхоза гаража юхxе цIенош дара балхаш дIакхухьаш бар массехк нохчий дезал. Лард йолларна эшаш дола кхертIой кара тIакхухьаш бар уж. Цу ханне а колхоза гараже хIама деш а йоацаш латташ массехк машин яр.

ЦIенош дарна тоъаш яц кирпишк, шифер, толь, иштта кхыйола гIишлоний материалаш а. ХIанзолца хьа колхозашка меттал районе а вIашагIъеллаяц гIишлоний бригада. Дуккха а меттигаш я ссудах ахчаш телара гIулакх телхадеш. Иштта, Ворошилово цIерах йолча колхоза бухгалтера Куриловс шийгара цIенош эцаш волча нохчочоа цунна ссудах цадоагIа ахча деннад.

ЦIабаьхкача къахьегамхошта цIенош кечдара а, юкъара хьайбаш доакъарах Iалашдара а доккхий декхараш да района хIанз укх сахьте хьалха латташ. Цу гIулакха дуккха а болхлой эш. Бакъда районе болх ца беш, дукхах бараш кагийрхой а болаш бола 5.000 саг ва. Балха юкъе цхьаккха а дакъа ца лоацаш духхьал цхьан СаьмуIашкарча колхозе 350 зIамига саг а йоI а да. Комсомолан райкома цу кагийрхошта юкъе беш цхьаккха а тайпара кхетама болх бац.

ТIехьа-Мартан района партен райкома секретара н. Столяренкос а райисполкома председатела н. Бурмистровс а ледара терко ю цIабаьхка бола нохч-гIалгIай къахьегамхой фусамашца Iалашбарна. Цар бахьанаш увттаду, планах бахка безачул дукхах нах цIабаьхкаб яхаш. Из бахьан корта болаш ца хилар хьагойт хIанзалца хьа планах баьхкачарна а цIенош даь ца хиларо.

Шоай берригa низ тIабахийта декхарийла ба района кулгалхой цIенош дара гIулакх тоадарна.

БАШИР ЧАХКИЕВ.

ЦIенош дечарна—массе а оагIора гIоде

Нохчийи гIалгIайи автономи юхаоттаеш партес а советски правительствос а чаккхдаьха гIулакхаш бахьан долаш Казастанера а Киргизера а шоай мехка баха юха цIабаьхка эзараш хиллал гIалгIай къахьегамхой ба Наьсарен районе. Советски паччахьалкхено камаьрша новкъостал ду баха цIабаьхкача гIалгIай бахара таро лакхаяккхара, чуIе цIенош а бе болх а царна хилий тарна. Наьсарен алхха цхьан районе 1957-ча шера паччахьалкхено дIахец къахьегамхошта-гIалгIашта шо-шоай доалахь дола цIенош дира гIулакха: цаIи ахи миллион сом совх ахчан ссудаш, 4853 кубометр херх хьакханзеи 2426 кубометр херх хьекхаьи хьу, 12 эзар квадратни метр кизга, 45 эзар квадратни метр цIенна тIадетта кIаьда аьшк, 1100 тонн гаргга цемент, 500 эзар совх шифер, 4 миллионал дукхагIа кирпишк, иштта дуккха кхыдараш а.

Сиха а дика а цIенош хьалделга — тахан вайна тIалаттача декхарех доккха декхар да. Шел ялалехь, Iа гарга гIорталехь даьха дала дезаш да цIенош хьалдира керттера балхаш. Массадола цIа планах хьалде дезаш хиларах чIоагIа лоархIаме да сихагIа планаш цIенош де дезачарга дIакхачийтар.

Ворошилова совхоза шоллагIча отделене (ТIой-юрт) планах хьалде дезаш 200 цIа да. Лаьттан доакъош къоастадаь даьннад. Дуккха а къахьегамхой ба, совхозе шоаш хьинаре беш болча балхах мукъайолча ханна, ди-бийса ца къовсаш шоашта цIенош деш боахкаш. Ворошилова совхоза автослесарь волча Олигов Висангире Махьмада совхоза балхах ше мукъа ма ваьлла а, ший цIенош дотташ къахьег. Лард а елла, бедача кирпишкех гIовнаш детта ваьннав Олигов.

Тиркакиев Алхаста Мусеи Махьмади — шаккъе а трактористаш ба. Совхозера шоай болх вIалла тIехьа ца а буташ, шоашта дика цIенош деш боахк Муса а Махьмад а.

Совхозе шоллагIча отделене тракторни бригада учетчик ва Хамхоев МурцъIали Урамбек. Ялаташ чуэцилга, оардилга сихденнача хана къаьстта а дукха да учетчика балхаш. Массанахьа кхача, массагIа де деза цун! ХIаьта а Урамбек учетчика болх дика лелабе а, шул совх шийна цIенош де а кхеву.

Бийсана МТФ ха деш ва ТIой-юртара Тиркакиев Терсмейли Хьасан. Са хиллалца бIарг вIашка ца бохийташ хатIа а хинна чувеча кIезига салоI Хьасана. ТIаккха шийна цIенош де чуув.

Иштта цу тайпара, совхозе беш бола юкъара болх мел а ца болийташ, чуийнна шоашта цIенош дотташ боахк Арсаев Султана Исмейлхан, Тиркакиев Iисий Оарцхо, Дзоуров Ахьмада Мухтар, Дзоуров АртагIа Султан, иштта кхыбараш а.

Партес а правительствос а нийса дIахьоча ленински къамий политико дегаш ураоттадаь, раьза хинна шоай боахамаш а юрташ а тоае къахьегаш ба цIабаьхка дукхагIа бола гIалгIай. Паччахьалкхено хьахийца ахчан ссудаш а гIишлоний материалаш а керда цIенош хьалдеш болча гIалгIашка ма-могга сихагIа дIакхачийта деза, цхьабакъда, из гIулакх цхьаккха а бехказло йоацаш тIехьадоах Назрански райисполкомо (председатель Костюк).

Нагахьа санна ТIой-юрта планах хьалде лаьрхIа 200 керда цIа дале, 110 цIенна ссуда хьаэцара мел эшаш дола документаш вIаштIехьа даьхадале, хIанзолца ссуда дIакхаьча а гIишлоний материалаш кхаьча а цхьаккха а керда цIа хьалдеш воалла саг вац. Шоай йоаца таро вIашагIъетташ, дийнахь а бус а къахьегаш, кирпишк еш, цIенош дотташ боахк ТIой-юрта дукха гIалгIай, цхьацца бахьанашца тIехьа ца а доахаш, паччахьалкхено хьахийца ахка, ардакх, хьу, кизга, аьшк, шифер дIа ца кхоачийте хьалдетта латта цIеной гIовнаш телха долалургда йоачаш йола ма елла а. Цох доккха зулам даргда.

Коммунистически партес а советски паччахьалкхено а ма яххара, къахьегамхой йоакхо йира партийни а, советски а, комсомольски а организацешкара дIадех шоай мехка баха цIа а баьхка шоашта керда цIенош хьалде болабеннача наха деш дола новкъостал, тIехьа ца доахаш, ший ханнахьа царга дIакхоачийталпа, хIама тIая езаш хилча царна машинаш, говраш-вордаш лулга.

Шоашта чубаха керда цIенош деш болча нахага Iаьдало царна ду новкъостал ханнахьа царга дIа ца кхоачийташ, из лоархIаме гIулакх тIехьадоахаш бараш бехктоме озар а цу деша даим тIахьожам лоаттабар а прокуратура декхар да.

ХIанз къахьегамхоша шоашта хьалдеш дола цIенош цхьаншин шера лаьрхIа ца деш, дукхача ханна лаьрхIа ду. Цудухьа царех цхьаь-цаI планах доацаш де йишъяц. Бебашха, чуэза, араэза, дага дехдехача цIенош хьалделга мегийта йишъяц. Вай юрташ ерригa цIенош планах долаш хоза а товш а хила еза. Хоза а цIена а баха безам болаш ба вай къахьегамхой. Из хургда дика цIенош хьалдича.

Совхозашка, колхозашка, заводашка, фабрикашка, учрежденешка шоаш деш дола балхаш юкъах ца а дуташ шоашта цIенош деш боахкача гIалгIашта, нохчашта массайолча оагIорахьа гIоделга берригача къахьегамхой, районашкарча партен а, советски а, комсомольски а организацей, совхозашта, колхозашта хьалхале лелаеш барий декхар да.

Хь. ОСМИЕВ.

Сийлахь—доккхача Октябра сийна

Сийлахь—доккхача октябра 40 шу дизара сийна социалистически яхь а лаьца, доккхий балха толамаш доахаш я 12-ча треста № 3 йолча строительно-монтажни управленен коллектив.

Къахьегамхошта доккха совгIат — 52 квартира йола здани хьалъергйолаш ба уж Октябра 40 шу дузача деношка.

ЦIенош тоадеш, доккхий говза белхаш деш я 20 шера штукатурал даьча говзача мастера Бузина Петра бригада. Уж кхойтталагIа, дукха этажаш йола цIенош хьалдаьд города юкъе.

Нов. Бузинеи цун бригадерча комсомольцаша Корниенко Владимиреи, Костина Любаси Кудинова Катаьси Черешнева Анаьси хьаьха цIеной пенаши тховнаши нийсеи шаьрех хул.

Цу бригадо балха нормаш хIара денна 180 процент кхоачашью.

ГIишлонаш хьалъеча дукхагIа дола балхаш механизировании да. Укхаза балхаш деш ши подъемники электрофаттнаши, электрохерхаши, ужжамо кхыдараши да. Хьу кийчъеш дика балхаш ду Павлов Кузмаси Переверзин Владимиреи.

Доккха овсарал долаш белхаш ду Кулаков Михаил бригадир волча 6-ча разряда плотникай бригадо. Цар бетта план 152% кхоачашъяьй.

Сийлахьча октябра 40 шу дузаш къахьегамхошта 52 квартира кийчъергйолаш я Н. Бабенко прораб вола гIишлонаш хьалъю участок.

Хаьна доакъар — дуккха шура

Хьайбашта доакъар кийчделга сихде

Коммунистически партеси советски правительствоси юртбоахаман къахьегамхошта хьалхашка доаккхача лорхІаме дола декхар оттадаьд: Цхьан сага сина лаьрхІача хьайбай продукташ арахецарна гарггарча шин-кхаь шера Американна тІехьаккхувлга.

Нохч-ГІалгІай республикера колхозникаш а, совхозий МТС-ий болхлой а юртабоахаман говзанчаш а шоашта мамогга из декхар кхоачашдеш боахк. Сийлахь-йоккхача октябрьски социалистически революцен 40-шу дизара сийна яхье а баьнна денгараЙденга хьайбаш дебари, хьайбай продукташ дукхах арахецареи бокххий кхемаш боахаш боахк уж. Хьайбаш дебадареи царех хьайоаха продукташ дукхах яреи планаш а, Сийлах-йоккхача Октябрьски революцен 40-шу дизара сийна тІаийца социалистически декхараш а кхоачаш дара эггара хьалхара де дезар да дерригача юкъерча хьайбашта дукха а хила деззача тайпара дика а доакъар Іалашделга. Доакъар кийчдара гІулакхa эггара, согатах йола ха хьа тІа кхаьчай: хьакха беза мангал хьаккхари, йолла еза силос дІайоллара цхьан сахьта а тІехьа татта; йиш яц. ХІана аьлча, цкъа дале, ханнахьа хьаьекха йол а гІадам а овсарехи а хьайбана дикахи да. Из ха а ховш ма-могга мангал хьокхаш а силос йоллаш а я дуккагІ йола колхозаши, совхозаши. Цхьабакъда, доакъар кийчдар хІанз укх сахьте ерригача республике а Іалаьмате эсал латт 20-ча июле лаьрхІача йола чаи кийчдара план 13% мара кхоачаш яь яц республикан колхозашеи, совхозашеи, хІаьта Советски Курчаловски, Саясановски районашка цхьаккха а тонн а кичъяьяц доакъара.

Дукхахча районашка, тІехьа доалаш латт чах аргІаш дар. 75 эзара гектара тІара чу ийцад колхозаша кІа комбайнашца, цу тІара хьадаьннача чах аханех мара хІанз а аргІаш даьдац. Вож дерrга а комбайнаша Іотиссача бесса догІа тІа а целхаш кхаш тІа ул.

Паччахьалкхенна дІадала дезаш хинна ялат дІа а денна дерригa а ялат чуийица яла йоал вай республика. Колхозий, совхозий йиш я машенаш а нах а ара баха. Цудухьа мамогга сихде деза хьекха уллача чах аргІаш делгеи, цонаш чехках хьокхелгеи колхозашеи совхозашеи шоай доакъар кийчдара планаш кхоачашъелгеи.

Къаьстта сухал ба беза хьажкІех силос йоллара болх чехках йисте баккха. Моша йолча хана силос е итт эзар гектар хьажкІаш йийнай бІаьсти республикан колхозаша.

Хьекха яьннача участкаш тІара даьннача сийнача гІадамашка хьажача хьажкІаш масса йолча моттигашка а дика хиннай. ХІанз эггара хьалхах це дезар уж хьажкІаш ханнахьа елга да. Дахача шерашка санна тІехьа хьакха йиш яц хьажкІаш укх шера, хІана аьлча ханнахьа хьа ца хьекхача хьажкІаш гІадам чІоагІлу, цу духьа тІехьа хьекхача хьажкІех яь силос во хургъя.

Дахача шерашка хьажкІаш ханнахьа хьокхалга а царех силос елга а тІехьа дувлар МТС-ашкеи совхозашкеи кхоачаш хиллал силос чуэца комбайнаш йол хьаэца машинаши ца хилар бахьан долаш. ХІанз МТС-ашкеи совхозашкеи силос а хьажкІаш а чуийю комбайнаш соахкарчул диазза дуккагІ я. ДуккагІ я укх шера колхозашкеи совхозашкеи, МТС-ашкеи автомашинаш а. Болх бе нах а кІезига ба ала йиш яц укх шера, хІана аьлча Казахстанереи, Киргизереи дукха нохчийи гІалгІайи цІабаьхкаб.

Фуд силос дІа йоллача бокъонца вІаштІехьа даккхарна эшаш дар? Цунна эшар цаІ да, фуд аьлча хІара силос хьоккхача машина эша нахи, транспорти дІаялар. Силос хьоккхача машина кІалхьара гІадам тІа а детта дІа а дихьа силос Іочу йолла еза. Хьекхаь гІадамаш кхаш тІа а дуташ докъадалийта мегаргдац.

Лоамарча районашкара дІаиккхача республикан ерригa районаш силос йолла иоллаеннай. Цхьабакъда, дуккагІ йолча колхозашкеи, совхозашкеи из болх вІаштІехьа боацаши шортеи лел. Кирова цІерагІарча МТС Іалашъеш йола колхозаши, Шолжа — ГІали тІара дулхадаьтани Аргунский, Ворошиловски кхы йола совхозаши хІанз а силос е йолаенна яц. Къаьстта тІехьа латт силос дІа йоллилга Шалински, Советски, Грозненски районашкара колхозаш. Дукха ха йоацаш хиннача ССКП Обкома бюрос гучадаьккхар республикан дуккхача районашка, колхозашка, совхозашка доакъараштa силос йоллара гІулакх чІоагІа ледара латталга. Силос йоллара гІулакх ледара латтара бахьан да, — йоах обкома бюрос дуккхача МТС-ша а совхозаша а силос чуерзаеча техниках овсарал а йолаш пайда ца эцар, шин сменах болх берг болаш комбайний агрегаташ кадрашца Іалаш ца яр, силосни комбайнаш транспортаца Іалаш ца яра бахьанца сеца латталга, шоаш мухь боассоргболаш цхаралашца кийч еш борташ лакха ца еши машинаш йолга.

ХьажкІех силос елга вІашагІдоллаш хадданза хьажкІаш маштий хьожаш хила веза, хІана аьлча хІара участок хьакха еза цу тІара хьажкІаш силос ярна диках тоаеннача хана. Цу ханна хьажкІаш хьекхача сийна буц дуккхах а хургья, хІаьта хьа даьнна гІадам диках а хургда. ЛорхІаме да хьахьекха сийна гІадам ма могга чехках дІачудоллар, кІоаг бизар, Іочу елла буц тоІаяр а траншей къовлар тІехьа ца тетташ ханнахьа дар.

Цхьацца йолча колхозий а совхозий а силос еча эшаш йола транспорт яц. Цудухьа къаьстта йола автомобильни хозяйственни цул совгІ шефаши — промышленни, строительни организацеш декхарийла я цу морча колхозаштеи, совхозаштеи сийна гІадам кхай тІара силос чу йоллача дІадахьа. Шоай огІорахьара колхозаши МТС-ши декхарийла я ерригa тракторашта тІехьара прицепаши, бистаркаши, ужжамо кхы тайпара транспорти силоса юкъе оза.

Доакъар кийчдар ерригача республикерча юрта боахаман къахьегомхой эггара доккхагІ долча декхарех декхар да. Партини организацеш а МТС-и колхозни, совхозни кулгалхои декхарийла ба механизатороштеи, колхозникаштеи, совхоза болхлоштеи юкъе масса долча тайпара дола доакъар кийчдарна шерра социалистически яхь йоаржае.

Цхьанна минута а диццала мегаргдац дулхи, даьтти, шури дукхагІа арахецара хьакъе партес юрта боахаман къахьегомхошта хьалхашка оттадаь декхар кхоачашдара эггара лорхІаме дар халагІ долча бетташка доахан дика кхабар долга.

А. МУСТАПАЕВ.

«Назрановски» совхоза Пхьеле-къонгий юртарча отделе болх беш вола комбайнер Плиев Іалуддин.

Дика вІашагІкхийтта коллектив

Вай паччахьалкхен 40 шу кхачара дола Сийлахь доккха деза ди даькъал дувцаш социалистически яхье бовларца Шолжа-ГІали тІа автотранспорта контора коллективо 53.800 пасажир-километр боарамга кхача аьнна денна дош сийленца кхоачашдаьд.

Ах шера баьча белха итогаша гайтар Шолжа-ГІали автотранспорта контора коллектива болхлоша 955 900 пассажир — километр яь халар.

Дикача производственни толамашца ах шера план кхоачаш ярах директор новкъост Дремлюга волча автотранспортни контора коллектива обкома профсоюзаи республикан автотрестои совгІата карара — каралуш йола сийлен цІе байракх еннай.

Цига балхаш тІа хьалхале лелаеш белгалбаьнна ба цхьа бола нохчийи гІалгІайи. Масала член парте шофер Паскаев Баьтар-Солтеи хІара бетта балха боарам 108—110 процент кхачашбеш вола, шофер новкъост Дачаев Рамазани 110—115 процент нормаш кхоачашъеш вола, шофер новкъост Мирзоев Лаьчеи дукха хана денз член парте а волаш 120—125 процент норма кхоачашъеш вола Зубайраев Саид-Ахьмади автотранспорта контора контралер вола Евлоев Салман, смазчик новкъост Хадаев Ахьмади, иштта кхыбараши. Царех цхьабараш планаца цІенош хьалде кийчлуш ба Массанеша а ссуданнеи цІеной планаштеи заявленеш а тийннай цар, хІаьта дикача производственни балха тІа хьалхале лелаераштa эшача новкъосталга дика хьожаш ба цу автотранспорта контора кулгалхой хьалхарчул диках болх а белха говзал а Іомаяь болча нохчаштеи гІалгІаштеи хІанз хала дац моллагІа болча балха тІа сихах а хьокхам болаша производственни хьокхамаш даха.

А. ДОДОВ.

Литейни цеха формовщик Элимхаджиев болх беш воал.

Плиева сурт.

Дика болхлой

Шолжа-ГІали-гІара «Красный Молот» цІи йолча заводе вахар тха болхло. Цо кадрай отдела начальникага хьаттар, — нохчий, гІалгІай бий шун заводе болх беш? — аьнна.

— Нохчий гІалгІай заводе балха ба, шоана мала веза, — аьлар цо. Леладеча гІулакхах ше дІа кхетаиича, волле соца аьнна ше хьалха а яьнна литейно-механически цеха начальник волча вигар цо из. — Со хьажа кхы хІама дий, — аьнна ела а къежа, акхар гІулакх делахь, — а аьнна начальникага, ше дІаяхар из. Тха газета болхлочо моаршал а хьатта, — довзаш хургда вай, — аьнна кулг делар В. И. Пешанскега. — Бувцал оашош бена никъ, — аьлар начальника. Нагахь нохчашеи гІалгІашеи болх во бу аьнна шоана хете, из бакъдац. Во болх беш тха заводе цхьаккха вац. Цхьа ха яр цхьацца наьха хабарех со шек волаш, цар болх бергби хьох аьнна хеташ, из бакъ доацалгах хІанз со теш. Нохчийи гІалгІайи дика болхлой хиларах со а со санна кхы бараш а тийшар. Шоаш балха баьхка дукха ха йоаццаше а заводечра диках болча болхалошта нийсса болх бу нохчашеи гІалгІашеи.

Къаьсста дика болх бу укх лохера бараша. Казахстане кхойт шера болх баь вола Элимхаджиев ше цІакхаьчача кхы бола болх ца лехаш ше казахстане баь болх бе, завода литейно-механически цехе формовшикал балха вахар. ХІара дийнахь балха цаІ-ах норма кхоачаш ярца, заводерча диках болча болхалошца дІанийственнав из. Элимхаджиева «къахьегама книшка тІа» болх тІехдика барах массехк белгало я казастане из балха хинначара. Иштта зевенна а дика болхло лоархІаш а ва заводе балха венача цхьан бетта обрубшика говзал Іомаяь Хаджимурадов Мухьади а.

Мухьади, хІанз денна нормал совх 10—20 процент йоакх, завода кулгалхой чІоагІа раьза а ба цунна.

Мухьаде йоах, айса Іомадаьчун тІа соцарг вац со, сай говзал кхы шера лакхъергъя аз.

Цу завода 4-ча кузнечни цехе дика пхьоарал деш ва пхьар вола Элиханов. Ший молотолоец волча Абубакаровца, цар шоаш беча дикача балхаца дІахазийтай заводе шоай цІи. ХІара денна балха норма цаІ — ах кхоачаш ю цар. Цу цеха начальник вола Вайцицкий чІоагІа раьза ва царна.

О. БУЗУРТАНОВ

Литейни цеха обрубщик Хаджимурадов.

Кузнечни цеха аьшкапхьар Элиханов.

Нохч-ГІалгІай АССР дукха бераш долча ноаношта „Матерински слава“ яха орденаши „Медаль материнства„ яха медалаши яларах

Нохч-ГІалгІай АССР Организационни комитето соцам бу:

СССР Лакхерча Совета Президиума 1944 шера 18 августе арадаьккхача указага хьежа, СССР Лакхерча Совета цІерах совгІат лулда:

«Матерински слава» яха II-ча степена орден бархІ бер а даь уж хьалкхедаьча ноаношта:

Клименко Марфа Гавриловнана — Грозненски района шурий совхоза болхлочоа.

Толстова Анастасия Гавриловнана — цІен нанна. Шолжа-ГІала, Молотовски район,

«Материански слава» яха III-ча степена орден ворхІ бер а даь уж хьалкхедаьча ноаношта:

Андросова Мария Александровнана — цІен нанна, гІала Гудермес.

Булгакова Анна Корнеевнана — цІен нанна, Шолжа-ГІала, Молотовски район.

«Медаль материнства» яха 1-ча степена медаль ялх бер а даь уж хьалкхедаьча ноаношта:

Бурык Екатерина Петровнана—Наурски района «Красное знамя» цІи йолча колхоза колхозница.

Васильева Евдокия Григорьевнана — цІен нанна, Шолжа-ГІала, Сталински район.

Генжубаева Бике Даниловнана — цІен нанна, Шолжа-ГІала.

Губина Ксения Ивановнана — Урус-Мартановски района Ленина цІерах йолча колхоза колхозница.

Замыслова Анна Андреевнана — Урус-Мартановски района «Красная Армия» яхача колхоза колхозница.

Зубагирова Панана — Курчалоевски района Ленина цІерах йолча колхоза колхозница.

Карасаева Забияна — цІен нанна, гІала Гудермес.

Лачинова Анна Алексеевнана — цІен нанна Шолжа-ГІала.

Островная Мария Ивановнана — Гудермесски района Чкалова цІерах йолча колхоза колхозница.

Распопова Таисия Васильевнана — цІен нанна. Наурски район, Калиновски винсовхоза юрт.

«Медаль Материнства яха II-ча степена медаль пхи бер даь уж хьалкхедаьча ноаношта:

Абдурахманова Верайна — цІен нанна, Ножай-юртовски район, Ножай-юрт.

Алпаутова Аминат Абубакаровнана — цІен нанна, Гудермесски район, юрт Брагуны.

Ашурова Паня Шабатаевнана — цІен нанна, Шолжа-ГІала.

Багомаева Іайшата — Курчалоевски района Сталина цІерах йолча колхоза колхозница.

Богомаева Салихьата—Курчалоевски района Ворошилова цІерах йолча колхоза колхозница.

Байгереева Хьалимата — цІен нанна, Гудермесски район, юрт Степное.

Боброва Павлина Николаевнана — Урус-Мартановски района «Красная Армия» яхача колхоза колхозница.

Вахонина Нина Михайловнана — цІен нанна, Шолжа-ГІала, Старопромысловски район.

Гаджиева Амината — Курчалоевски района Ленина цІерах йолча колхоза колхозница.

Гаджимурадова Муъмината — Курчалоевски района Сталина цІерах йолча колхоза колхоза колхозница.

Гамсудинова Сакинята — цІен нанна, Курчалоевски район, юрт Курчалой.

Григорян Марго Макичевна — цІен нанна, Шолжа-ГІала, Сталински район.

Дарманова Хальфо Романовнана — цІен нанна, Шолжа-ГІала.

Дацик Лидия Петровнана — Наурски района Ворошилова цІерах йолча колхоза колхозница.

Доценко Пелагея Ивановнана — цІен нанна, Грозненски район, станица Первомайская.

Заитова Салимат Ханкаловнана — цІен нанна, Шолжа-ГІала.

Юхедисар хургда.

Белха толам — вахара совгІат

Шолжа-Іали тІа консервни завода тайп-тайпарча цехашка балхаш деш ба нохчий а, гІалгІай а эрсий а къамах бола маІа-нах, кхалнах.

Хьалхарча ах шера даьча балхий тохкам бича, планах 112 процент йолча бІаь ткъаь бархІ процент кхоачашъяьй ерригача завода коллектива болхлоша балха план. Тайп-тайпарча балхаш тІа балхаш деш 40 нохчои гІалгІан ва цу заводе шоашта юкъе дуккха кхалнах а болаш. Масала начальник строительни цеха техник вола Чахкиев Іаддал-Мажити, 7-ча разряда слесарь вола Алероев Іусмани, томатни цехашка балхаш деш бола кхалнах нохчий Дениеваи, Успановаи, тІех дика уборщица йола Мамаеваи, хьалха а цу заводе балхаш даь бола Мустафаеви Абиеви ишта кхы бараши.

Дикача балхаща зебенна ба цига грузчикал болх беш вола Матаеви сменни инженер йола эрсий Похомова Вереи бригадир Кавалева Файнеи разливщица йола Малахова Полинеи.

Заводерча вай нахах 6 саг ва укх сахьта шоаш балхара мукъа болча хана шоашта чуІе цІенош хьалдеш а хьалде болалуш а.

А. ДОДОВ.

АХЬМАД ВЕДЗИЖЕВ

Бирса шераш

ГІорваьнна волча граждански тІем тІа дакъалацархочунга Мальсагов Оарцхойга.

(Дувцар)

Бийса юккъе яха ха яр. Карабулакски станице казака Остапчука цІагІа вІашка оттадаьча шин истола гонахьа хайша вагІар иттех эпсар. МалагІчо фу йоах ца ховш, деш долча къамаьло гойташ дар истолашта гонахьа багІараш малар диккa кертагІ даьнна хилар. Истолаш тІа яьсса а чхьагІарах йиза а, дукха а шушаш а, тайп-тайпара дараш а дар гуш.

— Господа!— ...ЛадувгІал шоай, господа!— яхаш къамаьл де гІертар эпсараштa юкъе вагІаш вола фусамда Остапчук. ЧхьагІаро ябакха бар санна цІе баьбар цун бос. Шин бІарг матар ухаш бар.

Остапчук цхьаккха а чин долаш вацар. Бакъда, эпсараштa а хІаьта иштта казакий станицашта доал деш болча хьоала даьшта а юкъе цун дош дика оттар. Из ше а вар эггар бІаьхий болчарех цаІ.

Остапчука шиъ воІ паччахьа эпсараш бар. Воккхах вола Николай, подполковника чин а долаш, паччахь дІаваккхалца Генеральни штаба оперетивни отделе болх беш хинна вара.

ТІаьхьаьарча хана из Деникина армен штабе вара. ТІаккха Николайс, 1918-чу шера цІа а вена станице вахаш вола ший зІамагІ вола воша штабс-капитан Виктор а дІавигар Деникина арме.

Остапчука ший доалахьа шолжа тІа йилла йоккха хьайра а, станице йоккха тика а яр, хІаьта коатІарча боахамах дика соавенна а вар.

— Господа!... Господа, ладувгІий оаш сога?... Э-эхІ! ДІадоалаш латт казакашта юкъера эздел...

— Господа! ЛадувгІал Остапчука оалачунга!— аьлар шийна тІаьхьашка латтача, меттаях бийза болча менге тІа дІа а тайжа, бага йоаллача трубках турбах санна кІур а ухташ вагІаш волча полковника Астаховс. Истолашта гонахьа багІачар къамаьлаш сейцар. Массава а Остапчукагахьа вирзар.

— Господа, паччахьа а дина а духьа са цхьан воІа ший къона вахар дІаделар. Из вац. Ший бераш долчоа ховргда воІ вер мел Іаткъаш да. Са хІанз волаш вола шиъ воІ ди а, казакий сий а лорадеш большевикех латаш ва... Шоана махар, гІалгІай а большевикаш а цхьан бІена оалхазараш да. ГІалгІай гонах бакъ бола большевикий бІе хиннаб... Йовссараш, йовсараш! Аз сай а, сай шинна воІа а вахар кходергдац из бІехалий бІе, гІалгІайче хІалакъярна. Аз ях шуга: мичай казакий хІанзолца хинна майрал? Фу ханналца ловргъя казакаша гІалгІайче уллув?

Метташта тІатайжа вагІа полковник хьалнийсвелар. ЧхьагІарах дизза шийна хьалашка латта пела хьа а нийца, цо аьлар:

— Бакълув Остапчук. ХІара казака декхар да гІалгІайче лаьттан букътІара дІаяккхара гІулакха ше цакховеш лата. ГІалгІай бІарга тІара кІей санна казакашта массаза къувлаш хиннаб. Бакъда, аз тешам лу хьона, господин Остапчук, кхоанарча дийнахь дино хьалха оттадаь дола, гІалгІай фу хоадора декхар казакаша кхоачашдергхилар... Хьалъэца, господа кадаш, дІамалар вай е пелаш кхоанарча толама сийна!

— ГІалгІайче, хІаллак яра сийна!.. Казакий эпсарий майрала сийна!..

Тайп-тайпара хестораш деш махьарч дар детташ.

Юха а доладелар гулбенначар къамаьлаш. МалагІчо фу йоах къоастаде йиш йолаш дацар. Ше-шийна хетар ала гІерташ къамаьла юкъе гІертар массава а. Полковник Астахов юха а маьнгена тІатайжар. Из кхы дукха вокхар дувцачунга ладувгІаш а вацар. Полковник ший уйлаша караверзаваь вар.

Цунна шаьра ховра кхоанарча денна шийна хьалха латтар хало декхар долга. Бакъда, из декхар кхоачашда ший низ кхоачаргхиларах из шеко йолаш вацар. Цкъа дале, цо чІоагІача къайленца кечо яьяр кхоанарча денна. ШоллагІа дале, укхан эскаро чулаьца бар Сунжински линех ядача станицашка бахаш болча казакех дукхагІ бараш.

Бакъ аьлча, уж берригаш а укханна тІаьхьа шоай лоІамца баьнна-м бацар, хІана аьлча таро йоцаш болча казакий гІалгІашца цхьаккха а моастагІал дацар. Шоай дагахь шоаш кара лаьцача наькъа уж раьза беце а, царна ховра укх паходе дакъа ца лаьцача, шоаш станицашка баха бутарг цахилар. Цудухьа цар дагахь вий кхайкайора Астаховна а, цунна гонахь болчарна а.

Полковник Астахов тийша вар кхоанарча денаца ювзаенна ший тІаьхье хург хиларах. Паччахьа а, цул тІаьхьа этта Керинске правительство а йохаяьчул тІаьхьа, терски а сунженски а казакий станицашка, эскар доацаш а биса, цІагІа багІаш дукха эпсараш бар. Уж берригаш а цхьа аьттув баларе хьежар. Шоай дагахь къонача советски Іаьдалца чІоагІа моастагІал долаш а, хьалха шоашка хинна хьал юха оттаре сатувсаш а бар уж.

Астаховна ховра, ший кхоанарча ден кхем хуле уж берригаш шийна тІаьхьа оттарг хилар а, цун совх цар, хьал дола казакаш шоашта тІаьхьа боахарг хилар а.

ГІалгІаша шийна ерг йола духьале цахал Іовдала а вацар полковник. Из ишта дале а, ший отрядаш герзашца дика кечъенна хиларцеи, казакаш тІема гІулакх дика довзаш хиларцеи, из тийша вар толам ше боаккхарг хиларах. Цул совх цунна дика ховра гІалгІай тІема гІирс кхоачам боацаш хилар.

Цу ший уйлаех веннача полковника теркал дицара гонахь багІача эпсараша деш дола къамаьлаш.

...Сихха ниІ а йийла, цІагІа чуваьлар къона подпоручик.

— Господин полковник,— аьлар цо, нисвенна дІа а этта — Слепцовскера есаула Пахомова казакий отряд а, Ассиновскера есаула Верба отряд а хьакхаьчай!

Ше вагІачара маьттахь а ца хьовш, полковника аьлар:

— Мичаб есаулаш Пахомов а Верба а?— аьнна.

— Укх сахьата хьачу боагІа, господин полковник!

— Дика да, Іаха пурам да хьона! ЦІагІа чуваьлар шиъ есаул.

— Господин полковник! Слепцовскера шийна чу 800 саг а воагІаш йола казакий отряд хьа распоряжене хьакхаьчай. Отряда командир — есаул Пахомов!

— Господин полковник! Ассиновскера шийна чу 480 саг а воагІаш йола казакий отряд хьакхаьчай. Отряда командир — есаул Верба.

Пахомов а, Верба а нисбенна дІаэйттар.

— Дика да, дика да, марша, марша,— аьнна шиннега а кулг кховдадир полковника.— Іоховша, дакъа лаца тха шуна.

Верба а, Пахомов а массанега кулг даларца моаршал а хоатташ, Іохейшар.

— Господа, Іодотта пелаш вайна тІаьхьа тІебаьхкача господашта. Акхар моаршал мар вай е пелаш!

...Эпсарий сакъердам дикка гаьна баьлар. Фусамда Остапчук каст-каста илли ала гІертар, бакъда маларо тувлаяьча цун уйлашта илле дешаш дагадагІацар.

Полковник Астахов ше вагІачур нийсса ура эттар. Цо кулг айдешехь массава гІараш ечур сейцар.

— Исторически минот хьатІакхоачаш латт са вежарий. ТІаьхьалена цІакха а дицлургдоацаш доккха сий кхаьчад Карабулацки казакий станицага. Вай укхазар дІаболабу большевиках вой мохк цІенбара гІулакха оттош бола къовсам. Даьла новкъосталца вай толам а боаккхаргба. Кхоана Іуранна мола чай вай Наьсаречра вокзале маргда, делкъина дуаш дола хІама Мочкъи-юрта дуаргда. ХІаьта саррахь вой толама сийна Буро тІа банкет а отторгъя...

Полковник, ше дечу къамаьлах гонахь багІачарна фу хет хьажа воаллаш санна ший къамаьл соца а даь, массанена а бІара хьожаш чакхваьлар. Гонахь Іаш бола эпсараш чІоагІа ладувгІаш бар. Малар кертах даьннад мотталургда цар полковникага ладувгІаш дейча.

— Ха дезаш да массанена а, вайна хьалашка латтар сийлахь декхар хилар. Вай дІадоладу большевиках а, цар гІончех а Кавказ цІенъяра гІулакх. ГІалгІайчу бІе беллаб большевикаша. Цудухьа вай гІалгІаях воай эггара бирсах бола моастагІий лерхІ. Юрташ Іашаьръя еза, маІанах, кхалнах, бераш — кІалвиссар вийна дІаваккха веза. Царца цхьаккха къахетам хила мегарбац. Юрташ йоаго еза. Цар боахамаш а, хьайбаш а майрагІ летаьча казакашта кхоачаде деза. Иштта да, господа эпсараш, таханарча дено вайна хьалха оттадаь дола декхар. Со тешаш, ва из декхар даьла новкъосталца вай кхоачашдерг хилара х!

Полковник шортта ший метте Іохейра.

Юха а дизар чхьагІарах пелаш.

— Аз... аз мол паччахьа аьтта оагІув хиннача казакий эпсарий моаршала!— аьнна ший пела берте дихьар фусамдас Остапчука.

— Вай сийна!... Вай майрал сийна!— яхаш юкъ-юкъе ухаш цІагІарчхозар.

...Цхьа-ши сахьт мара дацар сатасса. Са сирда доаллашехь укхазар дІадоладала дезаш дар Пхьелекъонгий юрта тІалатар.

Карабулакски станца тІанкІ аьІнна кІейча казакех хьалъийиза яр.

Улицашка а, казакий коашка а вІашах йиза а, каразех а, картех а дІатейса латташ нувраш тІа а тохкаш говраш яр.— ХІа! оаллашехь берригаш а кийча бар шоай гІулакх дІадоладе.

Тоабашца а, цхьацца а, лелаш а, хейша багІаш а бар казакаш.

Остапчука коа тІа латтача амбара хьаллашка Іохейна вагІар кхоъ казак, шорттига деш къамаьлаш а долаш.

— Сона-м хац вай гІалгІашца довнал дахара бахьан фуд — йоахар Зуев Ивана.— Сона а, е сона бовзачарна а цар даь во-м дац.

— Бахьан даьра да из Остапчука дезаш хилар. Кхы фу бахьан хила деза...

— Э-э — аьлар царца вагІача Пахома — бахьанаш-м дуккха а да. Бахьан деци уж мужгашта тІаьхьа а баьнна паччахьана а, вайна а духьал бовлар?..

— Хьал долча казакаша уж баха битабац. Цар диках мел дола лаьтташ хьадаьхад. Царех кІал мел висар вув. Вай Іеха а деш, царнеи, къеча казакаштеи юкъе моастагІал лоаттадаьд. Сона хетаргахь гІалгІаша вайца моастагІал леладе бахьанаш дуккхах да. ЦутІа а вай уж боабе а долх...

— Аз-м вургвац царех саг, е цар цІенош а доагоргдац. Царца моастагІал лаца бахьан со долаш вац, е сона а, са мугІаре болчарна а цар даь хІама а дац.

...Са сирда даларгахьа гІерта дар. Ди къаьга а, хоза а хург хилара белгалонаш сигал хьаьжача гора.

Остапчука цІагІара ара а баьнна шо-шоай отрядаш йол-йолча дІаухаш бар эпсараш.

Корта а берзан ичен тІа ваьнна латтача полковника Астаховс шешийца аьлар:

— Сирда, хоза ди доагІа... Даьла, тха тІема бейракх толамга кхоачаелах!

II

Анаюх сирда йоалаш йоагІар.

Карабулакски станица йолча оагІорахьа, Пхьеле-къонги юрта йистте дагІар Бексолта цІенош.

ЦІагІа теха йолча дахчан поднара тІа истинг а дилла, ламаз даь а ваьнна, дуІа деш вагІар Бексолта.

(ДІахододар хургда).

Кердача дешара шера кийчо елга толамаца чакхдаккха

Нохч-ГІалгІай АССР-а организационни Комитета «Республикера школаш кердача 1957—58 дешара шера кийчъе» яхача соцама тІа декхарийла ю районийи, юртийи поселкийи къахьегамхой депутатий советаш 1957 шера 20 август кхачалехьа капитальний а текущий а ремонт яь йисте яха масса йола школаши, интернаташи, детски учрежденеши, учителашта цІеноши. коммунални квартираши. Цу соцама тІа йоах къахьегамхой депутати райсоветийи, горсоветийи исполкомаш декхарийла я укх шера 1 сентябрь хьатІа кхачалехьа школаштеи, интернаташтеи шера эшачох 50 процентал чухьанахьа йоацаш йоаго хІама Іалаш е, хІаьта юхе йиса 50 процент 1957 шера 1 декабрь кхачалехьа Іалаш е а.

Мишта кийчлул республикера школаши интернаташи кердача дешара шерага, фу даь даьннад, фу деш латт школеши-интернаташи кийчъярна? Цхьа йолча районашка доккхий, толамаш даьха кийчо яь бала боахк кердача дешара шера, цу районашца лархІа мегарг йолаш я Ножай-юртовски район, цига 17 школа тоаяь яьннай, школенеи, хьехархоштеи кхоачам болаш доаго хІама кийч даьд, тоаяь яннай дукхагІа йола школеш Гудермесскийи, Саясановскийи районашка, дика чакх йоалаш латт школештеи интернаташтеи ремонт МогІалбикерчеи Урус-Мартановскийи районашка. МогІалбике хьалъяь яла йоал спортивни зал а.

Шефаша гІо а деш, тояь яла йоахк дукхагІ йола Шолжа-ГІалий тІара школеш а.

Укх шера доаккхийча толамашца лел кердача дешара шера школеш кийчъяра белхаш Старопромысловскийи, Сталинский—районашка а. Цу районерча школай шефаш я Нефтеперерабатывающий заводи, Старопромысловски Нефтеуправлене турбинни бурене контори, цар доккха гІо даьд № 21 йолча юкъерча школеннеи № 1 йолча школа-интернатаи ремонт еш. Комсомольски организацен инициативах № 10 йолча школен лакхарча классашкарча дешархоша, опытни гІишлонхой — говзаша кулгал а деш шоай кулгашца школен цІенош тоадаьд.

Доккха гІо даьд № 46, № 19 йола школаш тоярна № 4 йолча 12 треста гІишлони управлене (Управляюший новкъ. Пачулия), УВД управленен боахаман отдело а (нач. нов. Былинкин).

№ 6 йолча школа-интернатах йоакхо еш ба № 4 йолча совхоза кулгалхой (директор нов. Иноземцев).

Совхозо гІо а деш школа-интерната шиъаш цІенош деш латт хьехархоштеи, дешара пхьоаленаштеи.

Шолжа-ГІали тІа укх шера 20 юкъерча школешка яь йисте яргъйолаш я дешара пхьоаленаш, царех 10 болх дІабола бергба керда дешара шу дІадолалушехь а. ХІара пхьоаленчу столярнийи, слесарнийи отделенеш а хургъя, хІаьта цхьайолча пхьоаленашка цул совх машиноведене кабинеташ а хургъя. Еррига пхьоаленаш ераш шефаш ба, царна доккха гІо ду школникаша а.

Сунженски районерча (Серноводскерча, Нестеровскерча, Троицкерача) школешка хьал яь яла йоахк дешара пхьоаленаш.

Дешархошта дешара книжкашта кхоачам бе республике хьакхаьчад 600 эзар дешара книжка, планах да дезараш 869 эзар экземплаьр да. Царех дукхагІ дараш книжкаш дохкача тикашкеи потребкооперацешкеи дешархошка дохка дІахьожадаьд.

Автораша кийч а даь издательстве кепа тоха цхьадолча нохчий дешара книжкай кулпайоазув дІаденнад: Тозуева Ш. яздаь нохчий меттала буквари, хьалхарча классашта Мациев А. яздаь нохчий меттала дешара книжкеи; нохчийи, гІалгІайи буквари, хьалхарча класса школашта эрси металл букварьи гІалгІай меттал арифметика дешара книжкеи кийч даь а даьнна рецензи еш да.

1957—58 дешара шера нохчий а гІалгІай а школешта дешара плана ша кийчъеннай. Республикерча историни, меттеи, литературани института болхлоша оттаеш латт нохчийи гІалгІай школашта программаши, методически указанеши.

Хьалхарча класса хьеха а II-ча классага денз 10-ча классага кхаччалца хьеха гІалгІайи, нохчийи, берригаш а 252 хьехархо кийчбеш ба курсашка.

Эхки вІашагІтехача курсашка шоай говзал лакх еш ба предметаш хьеха 148 хьехархой 31 саг къахьегама хьехархо а.

Керда хьаелача республикерча классаштеи, школаштеи лаьрхІа правительствос хьахийцад 1 млн. сом. ахча цу ахчах парташи, дешара истолаши, класса доскаши, политехнизацена эша хІамаши ийеш а вІашаргІтохаш а латт.

Укх шера 274 къона хьехархо воагІа республикерча школешкеи, детски учрежденешкеи болх бе.

Къонача болхалошта доагІача тайпара гІулакх а гІо а де декхарийла я моттигашкара къахьегамхой депутати Советаш.

Цхьайолча районашка Оргкомитета соцам во кхоахаш а бу, хІаьта бокъонца цига дола школаш кийчъяра гІулакх чІоагІа ладара а да. Геттара во латт Шалински районера (райисполкома председ. нов. Чагаев) школеш кердача дешара шерага кийчъяра гІулакх. Цига 15 школах 8-на хІанза а йолаяь яц ремонт, хІана аьлча, райисполкомо ший ханнахьа школаш мукъа ярг йолаш, цу чу бахача цІа баьхкача нохчашта цІенош кийч даь дац. Цул совх доагочун кхоачам а баь бац. Кхаь школе вІалла а дац доаго хІама, хІаьта вокхарна шера эшачох 50 процентал кІезигагІ кийчъяьй, Курганенски ворхІ класс йолча школе хьа вІашагІ техар а лочкъа даь дІадахьийтад.

16 июне цу районе дІадахьийта дешера книжкаш школешка дІаца а дохийташ тика складашка доададаьд.

Цу районе хьалъе лаьрхІа я 280 моттиг йолаш шиъ школа, Майскийи, Октябрьскийи а яхача юрташка. Майски яхача юрта йола е тІаийцача «Чечингстройс» хІанз а бола баьбац болх, хІаьта Октябрьске яхача юрта лард йолла мара а бола беннабац. ЧІоагІа цІеной кхоачам боацаш долаше а райОНОс дІаийца цхьацца квартир йола 4 вІашагІдеххача цІеноех цхьа цІа а хьаоттадаь дац.

Дукха де дезаш белхаш да деша долхача бераштa кхоачамбарна Советски районе а Борзой, Итум-Кхала, Ушкалой яхача юрташка школе чу хинна цІенош деха дІадаьннад. Цига школена де лаьрхІад вІашагІдехка дахчан цІенош, хІаьта из гІулакх тІехьа тетта йиш а яц 1-ча сентябре масса дола бер деша гІоргдолаш.

ЧІоагІа ладара леладу школеш кийчъяра гІулакх Веденский районе а, цига ахаш а школаш тоаяь яьнна яц.

Школашта еш йола ремонт чІоагІа тІехьа йоах Наурскийи, Надтеречнийи районашка.

Назрановски районерча пхе школе (Экажкъонги юрт, Аьлти юрта, Яндаре иштта кхы яраш а) хІанз а ремонт йола яь яц. Доагоча хІамана кхоачам баь 16 школах 3 мара яц. Во финансировать ду кердача дешара шера кийчо ярна.

Кхоачам болаш школештеи, хьехархоштеи доагама кийчо яь яц Урус-Мартановскийи, Сунженскийи районашка. Из иштта хилар да цу райони лесхоза балхалоша дахчан кийчо елга бехктокхаме ца лархІар.

Республикански книготорг (Управл. нов. Хомяков), респотребсоюз (нов. Стерленко) декхарийла я йоакхо е дешара книшкаши, кхы школешка йоазона эшаш йола хІамаши масса йолча юрташка халийта а дешархошка дІадохкийта а.

Цхьа йолча районашка хІанз а дІа кхаьча дац дешара книжкаш. Масала, Назрановски районе 18 эзар экз. дезача 10 эзар экз. мара дац. ХІанзалца цхьа дешара книжка кхаьча дац Малгобекски районерча юрташка. Кхоачам болаш дешара книжкаш дІа кхаьча дац Грозненскийи, Сунженскийи, Шелковскийи районашка а.

Керда дешара шу дола дала цхьа бутт мара биса бац. ХІанз юхе йисача хана ма-могга сихах школаши, интернаташи 20 августа кийча хургъйолаш дІа бахьа беза болх.

Партийнийи, советскийи, комсомольскийи организацеш декхарийла я райОНО-на низ ма-кхоачча гІо де толамаца кердача 1957—58 дешара шера кийчо йисте яккха.

ДЕМУШКИН Н.
ОблОНО заведующе заместитель.

Динза дукха дисад

Цхьаккха а хІама кхо ца деш берашка дешийтара а дикача кхетамца уж хьалкхедира а даиман йоакхо еш да советски Іаьдал. Наьсарен районерча школашта ремонт е укх шера Іаьдало 172 эзар сом хьахийцад. Из ахча керттерча даькъа школашка дІа а кхаьчад. ДукхагІа йолча школашка ремонт йисте яьннай. ТІой-юртара школа (директор Цеов Султана Сосламбек, юрта совета председатель Хаштыров Дударкъий Ахьмад) йизза а дика а ремонт яь яьннай. Дика ремонт яьй Наьсар-кертерча школанна а (директор Озиев), Наьсарен вокзалерча школанна а (директор Голикова), иштта СурхатІарча, Долакхаюртарча, Боро - кІалхарча, Пхьеле-къонгий-юртарча, Яндарерча школашта а.

Берий йоакхо ца еш ,дешара шу биззача кхоачамца дІа доладалийта дезилга дицдалийта ба цхьацца йолча юрташкара бараш. Дошлакъи-юртарча школа директор Бурнацов а сельсовета председатель Чабиев а зуламера мелал лелаеш ба цу лоархІамерча балха. Уж хІанз а бакъонца тІабийрзабац школенна ремонт йира. Иштта мела лел ремонта болх Чабиева доал деча сельсовета чуйоагІача Аьлти-юртарча школе а, Котиев председатель волча ГІаьзи-юртарча школе а.

Дешара шу доладала юхейисаьр бутт кхоачаш а боацаш ха мара яц. Наьсарен райисполком (председатель Костюк) декхарийла я школаш тоае а кийчъе а сельсоветаш оарцагІа яха. ХІанз а ремонт яь яланза 7 школа я Наьсарен районе.

Къаьстта во латт районе укх шера дешаргдолча берий учет елга а, царех классаш вІашагІйохкилга а, районерча школашка болх беш хургбола хьехархой малажб ховлга а. Берий учет елга духхьалла куца леладеш да хІанз юрташка, Іалаьмате боккха лоархІам болаш политически гІулакх из хилар диц а далийта.

ХУСЕНОВ.

Кварталашка классаш хьаелла еза

ТІой-юрта геттара дика хьаяь а бераштa биззаь кхоачам бергболаш керда школа я. Школен дирекцес а юрта совето а ханнахьа оарцах а баьнна цу школен цІеношта эшаш йола ремонт а яьй.

Цхьабакъда, ТІой - юртара школа 1—2 километр гаьна я юрта эгІарча а юрта магІарча а кварталашта. Цудухьа юрта эгІеи магІеи бахача къахьегамхой 7 шу даьннача берашта хала хургда цу центральни школе деша аха. Школен дирекцес а райОНО-с а хІанззе а денз уйла а яь эшшаш йола кийчо е а цу шин квартала тІа цхьоалагІа классаш хьаелла а еза.

„МОГАШ ЙОАЦА" БОЛЬНИЦА

Наьсерен района Бурочура больнице Іуйран кхийчура арайоаллашехь а туберкулезни санаторе доккхача ковна юкъе гІолла дІайовд хьакхарч, шоашта карагІ ма доалла коара хозлонаш йохаеш (гаьнаш, зизаш, буц), деррига ков бІехдеш. Унахоша, больнице меттел цхьанна бахача наьха коа а мегаргдоаца, из гІулакх дувца а, цунах када а дукха ха я. Е кертера лор н. Сокаева, е завхоз н. Бузуртанов, е парторганизацен секретарь н. Золоев цу оазага амма ладувгІаш бац. Бакъда, лаьрххІа из гІулакх бахьан яьча совешанес Бузуртанова тІадилла дар цхьан ковна йистте карт яь хьакхашта моттиг кийчъяр. Цу дийнахь денз бутт совх ха яьннай, бакъда хІанз а хьакхарч коа юкъе гІолла ловзаш лел.

— Хьакхарч унахой унахцІенон новкъа яц — йоах кертерча лора когаметта йолча лоро. — Хьакхий дулх ца дуаччунга низагІ даа яхац саго, — йоах гІалгІашка — унахошка завхоза Бузуртанова. — Хьакхарч новкъа яр, дІаваха мегаргва.

Унахошта телача дуача хІаман юкъе телха дулх хул, нІаний а дахкий бІехалонаш а хул, хІаьта а тІеххьарча 2—3 бетта цкъа мара кІай маьхк а еннаяц.

Складашка продукташ во лелаю. Дулх леладеча подвалачу е холодильник яц, е ша а бац. Цудухьа 2—3 денал тІех илла дулх талх, тІаккха из е дІакхосса дезаш хул, е склада заведуюши волча Золоевс шийна моге кухне дІачулу из. Цул совх, коартол, кабуц кхыйола продукташ а талхаш моттигаш нийслу. Укх шера, бІаьсти, цу подвалачура араяьккхар йиъ фургон телха коартолаш. Даьтта латтача метте а яц е холодильник а, е ша а. Из лала а лалаш бешкачура Іоух кІал латтача Іаькъачу. Цун тІа гІолла мозийи чоапилгаши лел. Фу ду оаша цу Іодахача даьттах аьнна хьаттача Золоевс жоп лу:

— Из Іайнача гІолла, цІендий лорага дІахьокх аз. Лоро из даа мегаргда-дац къостаду.

Цул тІехьагІ а из даьтта мегаш хуле, малагІ да хьогІ мегаргдоацар?

Цхьаболча лораша унахошта гІулакх во ду: халача унахочоа хьацаро дошадаь чура барзкъа хилча а из хувцац, унахошца гІожа ба. Къаьстта, гІожалца белгалъяьнний йоккхагІ йола медсестра Джикаева. Джикаева медстестрашца а, кхы болча санаторен болхлошца а гІожа я, кІаьда, Іымерза яц, хІаьта кертера лор отпуска хиларах балха юкъе йизза дезорганизаци оттаеш я.

Санаторен бухгалтер а гІулакхебарашца гІожа ва, хІаьта финансови бокъонаш телхаю. ГІулакхебаршта дезачеи салоІачеи деношка баьча балха цхьалха ахча мара яьздац, е вІалла ца яьздеш, е салоІа ди а цалуш бут.

Боккъала аьлча, цу санаторе яр сакъердаме кампани я. Бухгалтер, йоккхагІа медсестра Джикаева, склада заведуюши Золоев каст-кастта гуллу санаторен медикаменташта лаьрхІа спирт мала. Золоев ше-м дукха малара тІакхувш вац, цхьабакъда, из бухгалтерца барта ца хилча сар-саррахь складера ший гаргара нах дизза тІормигаш бе доахкаш араахийта ийш хургъяц цун.

Завхоз Бузуртанов ший новкъостел тІехьавусаш вац. Кастkастта маларца «са мукъадоакх» цо. Ший декхарех дизза цо чакхдоахаш санаторен тика спирта маларах Іалашъяр мара дац.

Деррига аьлча, Бурочура больница чІоагІа «цамогаш» а хиннай, цу гІулакха бехктокхам район а республика а унахцІено лораеча органашта тІера а балац.

УСМАНОВ ІА.

„Сердало" газета редакцегара

Нохч-ГІалгІай республикан вахара масса а оагІонна доккха маІан долаш да Коммунистически партен Центральни Комитето соцам барца юха оттаьча республикан ССКП Обкома а Нохч-ГІалгІай АССР-а Оргкомитета а орган дола «Сердало» газета юха арадувла доладалар. Из кхета а деш тха газета ловца боаккхаш а цун коллективага дІейха моаршал доайташ а дуккхача организацешкара а нахагара а письмоши телеграммаши кхаьчай газета редакцега.

Нохчий-гІалгІай къахьегамхоша коммунистически партен кулгалца вай мехка экономически низ а культура а лакхаяккхарна лоаттабеча къовсаме тха газета гІонча хилар ловш тхога телеграммаш кхаьчай вежаралли ГІаьбартой-Балкхарой а ХІирий а республикай газетий редакцешкара, «Къинхьегаман байракх» газета редакцегара, гІалгІай писателаш болча Зязиков Бахьауддинагара а, Базоркин Идрисагара а иштта кхы дуккханешкара а.

Ловца боаккхаш кьахат а телеграмма а мел дайтачунга шийга-шийга жоп дахьийта таро ца хиларца газета редакцен коллективо даггара баркал оал шийга моаршал хаттарца кьахат мел дайтачунга.

Теша мегаргда, вай партес а правительствос а Нохч-ГІалгІай республика кхеярна хьалха оттадаь декхараш кхоачашдарна дІахьоча къовсама «Сердало» газета тешаме гІонча хург хиларах.

«Сердало» газета редакци.

Дунен мехкашта юкъера доттагІлен къоначa наьха кхоалагІа дола спортивни ловзараш хьаделлар

Хозалени низболеи деза ди хилар 29 июле дунен мехкашта юкъера доттагІлен къонача наьха кхоалагІа дола спортивни ловзараш Москве хьадийла ди.

В. И. Ленина цІерагІча Центральни стадиона йоккха спортивни трибунаш хьалъйизза я. Москвичашца цхьана ба Дерригача дунен къонача наьхеи студентайи VI фестивале баьхка дунен тІарча дукккхача мехкашкара къона нах.

Дог гІоздоаккхаш иллеш доах фанфараша. ЧІоагІа локхаш оркестр я. Стадиона къилбседан наІарашкара нах удача наькъ тІа знамеш лелаерий колонна йоал.

Хьалха хинначул эргаяьнна йолча футболах ловзача арен тІа шоай моттигаш дІалувц делегацеш: аре баьца кІувс биллача санна я.

Юха а фанфарий оаз хоз. Из да—«Массане а ладувхалаш!» яхилга.

Микрофона хьалхашка къамаьл ду Дунен мехкашта юкъерча доттагІлен къонача наьха кхоалагІча спортивни ловзарий организационни комитета председатело Н. Н. Романовс, цо Советски Союза алимпийскии организационни комитетий спортивни секцей цІерах, советски берригача спортсмений цІерах, ловзарашца дакъалацархошка дегачура, доттагІлен моаршал хоатт.

Флаг эйе яхача командан оаз хоз. Стадиона нах удача наькъ тІа хьалъэйяь Дунен мехкашта юкъерча къонача наьха кхоалагІа спортивни ловзара флаг дІахьо тоам болаш дегІ долча малхо Іаьрж баьча къонача наха.

Н. Н. Романовс Дунен мехкашта юкъера доттагІлен къонача наьха кхоалагІа дола спортивни ловзараш хьадийлалга дІакхайкаду.

СССР Паччахьалкхен гимна оазаца хьалъэйю ловзарий флаг.

Дакъалацархой парад хьаелл.

Хьежаш бараштa хьалхашка гІолла юха а дІаух спортсмений колонаш, хІаьта трибунашта тІагІолла хоз чІоагІа хоаттача моаршалий оаз.

Цул тІехьагІа советски спортсменаш гимнастически ловзараш хьахьекхар.

Іалаьмате доккха спортивни ловзараш чакхдаьлар мехка лакхера дешара заведений гимнасташ шоай говзал бІаргайойтарца. Цу юкъе дакъа лоацаш хилар 5.000 саг.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Омана халкъ ший лоІам лорабеш да. ГІайттараш тІалаташ ба

Бейрут. (ТАСС). «Телеграф» яхача газето хоам бу, гІайттача Омана къамаша тІом соцабе аьнна Англен ультиматум тІаэцанзар, хІаьта герз Іодилла таганзар, аьнна. Газето йоах, гІайттараш англичанаша гІодеча Маската Султана бІена духьала латар дІахо хьош ба. Названа къилбаседехьа чІоагІа къиза тІемаш да.

Бейрутски радиос хойтачох, гІайттачар Оманерча Англен эскара го баьб. Радиос йоах, Моската Султана эскарах цхьадола доакъош гІайттача къамий оагІонгахь даьннад.

Даллес Лондоне кхачар

Лондон, 29 июле, (ТАСС). Паччахьалкхен секретарь Даллес Тахан Лондоне кхаьчав.

Англен кхыча мехкашцарча гІулакхий министерстван викалас хьахойтачох Далесса английски паччахьалкхен викалашца дувцаргда герзашца кийчвалар дІадаккхара а, хІаьта «шинна а оагІонна вІаший хьашт долеи» гІулакхаш.

Норвеги НАТО-на юкъе яхара духьал

«Тюпен» яхача журнала тІеххьарча номер тІа болхлой партен член волча «Эрнетта Росенкильда статья я кепа теха. Автор чІоагІа духьал ва Норвегес НАТО-на юкъе дакъа лацара. «Норвеги НАТО-на юкъе яхарах сона фу хет, аьлча, — язду Росенкильдас, — йоккха доакъазло а кхыча паччахьаштарча политикацара доккха гІалат а хет. ДІахо автора ший статья тІа белгалдоаккх, Норвеги НАТО-на юкъе яхара хьакъехь шоашта хеташ дараш дІадувца йиш йолаш мехкара адамаш ца хилар.

В. И. ЛЕНИНА Сочинени 20-гІа том чехий меттала

ПРАГА, 31 июль. (ТАСС). Чехословацки телеграфни агентствос хьахойттача тайпара, политически литература ара хецаш йолча паччахьалкхен издательствос кепа теха чехий меттала арахийцай В. И. Ленина сочиненей 20 гІа том.

РЕДКОЛЛЕГИ.

ЯНДАРЕ ТАХАН

1. Къахьегамхой йоакхо яр—бехктокхаме декхар

Советски мехка эггара дезагІ дола рузкъа — нах ба. Цудухьа тамаш яц наьха йоакхо а терко а яр коммунистически партес ший эггара бехктокхаме декхар лоархІалга.

Цу декхара лоархІам ца ховш ба Наьсерен района Яндарера кулгалхой а, хІаьта царна нийсса районера кулгалхой а. Яндаре цІабаьхкача наха юкъе дуккха ба цІенош де дезаш. Уж нах хІанзолца цхьацанахь фусамашкахь баьхаб. Из гІулакх теркал ца деш, совхоза балхаш дика а леладаьд цар. ХІаьта а уж Іа тІа кхачалехь цІенош де дезаш хиларах амма саготдеш бац е юртара кулгалхой а (совхоза отделени председатель Албогачиев Х., юртсовета председатель н. Мержоев М.), е района кулгалхой а (партен райкома секретарь н. Брызгалин, райисполкома председатель н. Костюк).

Саготдеш яц райисполком Яндаре цхьайолча моттигашка хий гаьна хиларах а. Дикка хаьнний Яндарерча юртсовето хий дакккхара хьакъехь яхийта заявлени райисполкома кулгалхой стола гата кІал йоалла. Яндархоша шоай ахчах хий дакккхар кхоачашдергда яххашехь а, райисполкома буровой машин ейта магац, боккъала аьлча дицденнад царна из. Яндаре кхоачаш еш дІахьоча паччхьалкхен плана тІеххьашка латташ дийна нах хилар дицденнад кулгалхошта. Къаьстта района кулгалхоша ладара ю наьха йоакхо «ХІанз организационни период я», яхаш юстара бувл уж цу балха.

ХІанз а Яндаре е радио яц, е электрически сердал яц. Цу балха еррига хало-улицашкара (магистралаш йолаш я) цІеношка электриечски а радио а саьргаш хьачудаххар мара йоацашехь а, из болх хІанз а боккъонца болабеннабац.

Назрановски совхоза дирекцес (директор новкъ. Мотыгин) Яндарена хьожадеш цхьаккха культурни-политически балха ахча дац.

2. Лоацца культуран балхах лаьца

Укх сахьате Яндаре культуран болх сов мела леларах цунах къаьстта ала деза.

Цкъа юрта боахама кулгалхой совешани йолча Н. С. Хрушевс бехкебир цхьабола кулгалхой цар юрта клубаши кхыйола культурни — вахара учрежденеши цаярах. Цо аьлар: «Нагахь санна, новкъостий, оаша колхозникай культура торонаш цайойя, балха а новкъадаргда из. Колхозникаш, къаьстта кагийрхой, юртара дІаухаргба. Сага, дика хІама даарал совх, ший мукъаха культурне дІаяхьар деза».

Яндаре укх сахьате мегаргйолаш клуб яц. ХІанз кинофильмаш ара юкъе хьокх. Юртарча комсомольцаша, кагийрхоша кулгалхошка керда клуб хьалъяр деха дукха ха я. Цул совх, цар тІалоацам баьб мах боацаш, юкъарлен — пайдане балхаца лаьрхІа, клуб шоай кулгашца хьалъе, нагахь санна юрта Іаьдало материалаш а кхы цун эшаш дола хІама а Іалашдой. ХІаьта а моттигара кулгалхой цун терко еш бац. Из доацаш, Наьсерен районе гІалгІай юрташка клубаш тоаяра а керда яраш хьалъяра а болх мела лел. Масала, эрсий юрта Карбулаке дика клуб я, цун юххе уллача Яндаре яц. Цо хьахьокх кулгалхоша шоай юрта, шоай наьха йоакхо ца йир.

Укх лакхе лоацца йийцар Наьсарен района цхьа юрт мара яц. Цхьабакъда, цу районе цу тайпара хьалаш долаш дуккхагІ йола юрташ я. Уж кхоачамбоацараш дІадахара берригa низ тІабахийта беза.